

Till Ålands lagting

Åland behöver ett näringspolitiskt program

Utmaningarna för det åländska näringslivet avlöser varandra. Precis då företagen åter kunde skönja ljuset efter pandemin startade Ryssland ett aggressionskrig mot Ukraina, vilket förutom död och förödelse har försatt den europeiska ekonomin i gungning.

Nu pressas företagen – liksom privathushållen – av kraftigt höjda energipriser, skenande inflation och stigande räntor som med kraft dämpar ekonomin. Utöver detta tvingas våra företag kämpa med en överbyråkratiserad skattegränshantering.

Framstående ekonomiska bedömare talar samstämmigt om att vi är på väg in i en lågkonjunktur. Sett till en lång period av mycket svag utveckling av Ålands BNP är detta extra illavarslande.

Under pandemin mötte regeringen upp med akuta stöd för att överbrygga de värsta svackorna för företagen, men utmaningarna inom ett flertal branscher består.

Ett livskraftigt näringsliv byggs inte med kortsiktiga lösningar. För att åstadkomma det krävs en långsiktig politisk strategi som banar väg för våra företag att blomstra. Det här saknas helt på Åland i dag och måste omgående åtgärdas.

Regeringen bör därför snarast samla näringslivets organisationer för att kartlägga de utmaningar och behov som finns i dag – både branschvis och allmänt – och därefter sammanställa förslag på lösningar på kort, mellan och framför allt på lång sikt.

Utifrån dessa grundfakta och sammanställer näringsavdelningen ett förslag till ett heltäckande ”Näringspolitiskt program” som föreläggs lagtinget.

Våra företag utgör grunden för vår välfärd genom att generera arbetsplatser och skatter. Därför är dags att vi börjar ge vårt näringsliv den uppmärksamhet det förtjänar.

FÖRSLAG

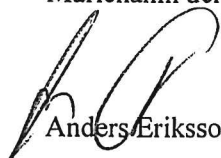
Kapitel: 600 Allmän förvaltning (näringsavdelningen)

Sida: 96

Ändring av kapitelmotiveringen: *Följande text läggs till:*

”Regeringen gör under året upp ett heltäckande ”Näringspolitiskt program” som föreläggs lagtinget.”

Mariehamn den 11 november 2022

Anders Eriksson

Till Ålands lagting

Anpassad avfallslag för åländska förhållanden och behov

Åland behöver en avfallslag som tar hänsyn till åländska förhållanden och behov. Vi har egen behörighet inom området, därför finns alla förutsättningar att skapa effektiva och anpassade lösningar som tar hänsyn till både miljömål, hållbarhet och hushållens önskemål.

Avfallshanteringen har stötts och blötts under lång tid, där dagens lagstiftning mer eller mindre än en kopia av din finska. I regeringens nya förslag till avfallslag, som nyligen varit ute på remiss, föreslås åter ett mycket stelbent system som inte tar hänsyn till den flexibilitet som det åländska samhällets varierande struktur förutsätter.

Avfallshanteringen är kommunernas ansvar. Därför ska avfallslagen inte detaljstyra hur avfallshanteringen sköts, utan fungera som ett övergripande instrument som säkerställer att hanteringen uppfyller vissa krav. Hur detta sedan sköts i praktiken ska kommunerna fritt få bestämma, så länge det uppfyller gällande regelverk.

Det lagförslag som regeringen hittills presenterat beaktar inte kommunernas handlingsfrihet, utan kräver användning av fastslagna avfallssystem för större områden, trots att dessa i praktiken inte skulle fungera optimalt och därmed blir väldigt dyra.

Att storskaliga, tvingande system fungerar illa är kommunalförbundet Mise ett talade exempel på. Tung, kostsam byråkrati får stå i vägen för kostnads-effektiva, individuellt behovsanpassade lösningar för den hushållsnära sophämtningen. I dagsläget har kunderna inom Mise-området inget val, utan tvingas stå för den mycket dyra notan.

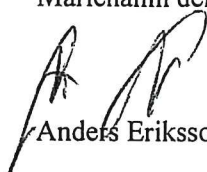
De kommuner som står utanför Mise har skapat egna, mycket effektivare, fungerande system för insamling och hantering av avfall med förhållandevis få klagomål från invånarna. Men med regeringens nuvarande lagförslag skulle dessa kommuner tvingas rivas upp åtminstone delar av en redan fungerande avfallshantering till förmån för storskaliga, tungrodda och dyra lösningar, som bevisligen inte fungerar i praktiken. För att citera en erfaren lagtings- och kommunpolitiker: "När man genom lag förstör det som fungerar".

Åland är i skriande behov en ny avfallslag, men då ska det vara en fulltextlag som helt och hållet bygger på åländska förhållanden och behov. Det här är ett tydligt exempel på när Åland ska använda sin egen lag-stiftningsbehörighet för ålänningarnas bästa.

FÖRSLAG**Kapitel:** 460 Cirkulär ekonomi**Sida:** 76**Ändring av motiveringen:** *Punkterna under rubriken Mål år 2023 ändras till:*

- en ny avfallslag och förordning i fulltextform antas
- en uppdaterad avfallsplan fastslås samt
- en lösning på producentansvaret för förpackningar presenteras.

Mariehamn den 11 november 2022

Anders Eriksson

Ålands lagting

Lagtingsledamot
Anders Eriksson

BUDGETMOTION nr 32 /2022-2023

Datum
2022-11-11

Till Ålands lagting

Minskat anslag för sysselsättnings- och arbetslöshetsunderstöd

Regeringen kommer under året att satsa mer på en strukturerad och aktiv näringspolitik. Målsättningen är att passiviserande stöd skall ersättas av aktiva åtgärder för att bidra till nya arbetsplatser. Regeringen kommer i enlighet med regeringsprogrammet att ”göra allt för att företagandets förutsättningar och konkurrenskraft ska kunna utvecklas”.

Mot den bakgrunden förslås att anslaget för sysselsättnings- och arbetslöshetsunderstöd minskas.

FÖRSLAG

Moment: 86050 Sysselsättnings-och arbetslöshetsunderstöd, verksamhet (sid 166)

Ändring av anslag: Sänks med 500.000 euro.

Momentmotivering: *Följande text läggs till motiveringen:*

”Regeringen ersätter passiviserande understöd mot aktiva åtgärder för att bidra till nya arbetsplatser och ökad sysselsättning med särskild inriktning på långtidsarbetslösa.

Mariehamn den 11 november 2022

Anders Eriksson

Till Ålands lagting

Preciserad övergripande målsättning för satsning på vindkraft

Vindkraften som energikälla ligger i tiden. Åland har alla förutsättningar att bli en vindkraftsregion av rang, något vi snabbt bör ta vara på. Men som med all ansvarsfull politik bör regeringen och lagtinget på förhand veta vad konsekvenserna av tagna beslut blir.

Under 72010 anholder landskapsregeringen om lagtingets samtycke till att, med utgångspunkt i den fastställda havsplanen, utarrendera stora delar av landskapets allmänna vatten för havsbaserad vindkraft för en tid om högst 50 år och på de villkor landskapsregeringen i övrigt beslutar. Till sistnämnda del avser landskapsregeringen att fortlöpande samråda med lagtingets finans- och näringsutskott. Behov av samråd föreligger även vad gäller bl.a. planen för utarrenderingen av havsområdena samt det underlag som utarbetas för offentlig konkurrensutsatt budgivning för vindparksområden.

Anhållan om fullmakt är allt för vagt formulerad. Med tanke på de stora havsområden det rör sig om kan inte lagtinget bevilja en mer eller mindre fullmakt in blanco. Regeringen kan å andra sidan förstås inte gå ut med afärshemligheter i förhandlingsskedet, däremot måste regeringen kunna presentera tydliga övergripande målsättningar och villkor. Det gäller, för att nämna några exempel:

- På vilket sätt de åländska elkonsumenterna kan erhålla subventionerad energi från dessa etableringar.
- Hur arrendeinkomster och fastighetsskatt på ett rättvist sätt kommer det åländska samhället till godo.

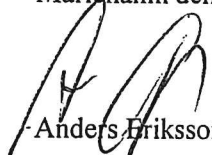
FÖRSLAG

Rubrik i den allmänna motiveringen: 72010 Främjande av hållbar energiomställning. Överföringar (RF)

Sida:120

Följande text läggs till: Regeringen kommer i skyndsam ordning i tilläggsbudget att presentera tydliga övergripande målsättningar och villkor, med utgångspunkt i den fastställda havsplanen, för att utarrendera delar av landskapets allmänna vatten för havsbaserad vindkraft. Av förslaget framgår hur etableringarna kan erbjuda ålänningarna subventionerad energi samt hur arrende och fastighetsskatt på ett rättvist sätt kommer det åländska samhället till godo.

Mariehamn den 11 november 2022

Anders Eriksson

Till Ålands lagting

Överför ansvaret för Kommunernas socialtjänst (KST) till landskapet

Övergången att samla all social service samt specialomsorg under ett tak inom ramen för Kommunernas socialtjänst (KST) har inte varit problemfri. Förutom tekniska och administrativa utmaningar att sammanföra klientuppgifter från 16 kommuner har det även framförts kritik om brister i hanteringen av klienter, försämrad service samt minskade och i vissa fall uteblivna förmåner. Det har även riktats kritik mot väl tilltagna löner, särskilt på chefsnivå.

Huvudsyftet med KST är att ge alla kommuninvånare som är behöv av socialtjänster och specialomsorg samma rättigheter och förmåner. Ett annat syfte är att utjämna kostnadsfördelningen mellan kommunerna, där ekonomiskt starkare kommuner ska stödja mindre, ekonomiskt svagare kommuner. Det här har inneburit att kostnaderna för KST stigit rejält för vissa kommuner och minskat för andra.

KST har vid årsskiftet funnits i två år. Redan efter det första verksamhetsåret höjdes kritiska röster mot både kostnadsnivån och kostnadsfördelningen, i första från de kommuner som fått ökade kostnader till följd av reformen. Det resulterade i allmänna krav på kraftiga nedskärningar i budgeten för KST inför 2022 och så även inför 2023, samtidigt som förbundet måste leva upp till den lagstadgade servicenivån.

Kommunernas omedelbara missnöje med kostnadsnivån och kostnadsfördelningen av KST visar än en gång att kommunförbund kan fungera i teorin, men sämre i praktiken. Det är få, om något kommunförbund på Åland som idag fungerar smärtfritt. Och grundorsaken är så gott som alltid ekonomin, vem som är vinnare respektive förlorare i förhållande till nytta.

Ytterligare en dimension i den här problematiken är att lagtinget genom ny lagstiftning påför kommunerna nya åtaganden utan att det kompenseras fullt ut genom höjda kommunandelar. Det sätter ytterligare press på kommunernas ekonomi, vilket givetvis även avspeglar sig i det kommunala samarbetet inom olika förbund.

Att erbjuda medborgarna service utifrån en samarbetsmodell som ständigt skaver är knappast optimalt ur samhällssynpunkt. Återkommande krav på inbesparingar slår direkt mot servicenivån och därmed klienternas rättssäkerhet och välmående. Det finns heller inget som rationellt talar för att kommunerna måste ha hand om den service som KST erbjuder idag.

Genom att inrätta KST som en servicemyndighet direkt under landskapet skulle mycket onödig energi som i dag läggs på att jämka kommunernas

viljor försvinna. I stället kunde kommunerna koncentrera sig på övrig basservice. Om KST finansieras av landskapet fördelas kostnaderna på alla ålänningar, oberoende kommunhemvist. Dessutom sänks kompensationsbehovet via landskapsandelar till kommunerna, vilket minskar byråkratin.

Ett KST underställt och finansierat av landskapet skapar även direkta samordningsmöjligheter med hälso- och sjukvården inom ÅHS, vilket ger utrymme för en bredare, mer holistisk syn på socialvård och specialomsorg. I den meningen kan man tala om en partiell åländsk välfärdsreform.

Den kritik som tidigare framförts mot att låta KST ingå under landskapet har bland annat varit att man tar bort för mycket kommunernas ansvar. Det en sanning med modifikation. Genom att ta bort den del av kommunernas serviceansvar som skaver mest kan kommunerna koncentrera sig på de mycket viktiga uppgifter de har kvar, i första hand barnomsorg, skola och äldreomsorg.

FÖRSLAG

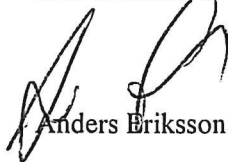
Kapitel: 400 Allmän förvaltning

Sida: 61

Ändring av kapitelmotivering: *Följande text läggs till under rubriken Mål år 2023:*

- regeringen avser att under början av året tillsätta en parlamentarisk arbetsgrupp med uppdraget att överföra ansvaret för och finansieringen av Kommunernas socialtjänst (KST) till landskapet samt att utreda samordningsfördelar mellan KST med Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS).

Mariehamn den 11 november 2022

Anders Eriksson

Till Ålands lagting

Kartläggning av kulturhistoriska minnesmärken i skärgården

Den stenlagda vågbrytaren som omsluter hamnen på Signilskär väster om Eckerö håller på att förfalla. Därmed riskerar ett minnesmärke av unikt hantverk gå förlorat.

Signilskär har historiskt haft central roll i förbindelserna mellan Åland och Sverige. Här sökte de åländska postrotarna skydd och härbärge på sina strapatsfyllda färder över Ålands hav, här låg segelskutorna i väntan på tjänligt väder och passande vindar.

Viktiga kulturhistoriska byggnader och platser, som hamnanläggningen på Signilskär, tillhör det åländska kulturarvet och bör givetvis bevaras för eftervärlden. Kulturbedriften bör därför snarast göra en kartläggning av dessa historiska platser runt om i Ålands skärgård och därefter göra upp en åtgärdsplan för att bevara dessa.

FÖRSLAG

Kapitel: 500 Allmän förvaltning

Sida: 80

Följande text läggs till kapitlemotiveringen: "Under året inleds en kartläggning med åtföljande åtgärdsplan för att bevara kulturhistoriska minnesmärken i den åländska skärgården."

Mariehamn den 11 november 2022

Anders Eriksson

Till Ålands lagting

Inrättande av Ålands representation i Stockholm

De autonomier som vill utvecklas och synas har ambassader/representation i huvudstäder där diplomatiska förbindelser är av särskild betydelse. Färöarna har diplomatisk representation till exempel i Reykjavik, Bryssel och Washington.

Åland har nu bara en representation i Helsingfors och det naturliga följande steget är att inrätta en motsvarande i Stockholm. Åland var tidigare väl representerat i Sveriges huvudstad med både resebutik centralt i Stockholm och ett handelskontor. Tyvärr har en ensidigt åländsk östinriktad "utrikespolitik" lett till att Åland idag inte har någon representation i Sverige.

Tjänstemän inom Ålands förvaltning nämner ofta den positivism och stora beredvillighet de möts av i sina kontakter med svenska regeringens tjänstemän och företrädare från underlydande institutioner. För att på bästa sätt använda denna välvilliga inställning till Åland bör det finnas en likartad representation i Stockholm som i Helsingfors.

Eftersom Ålands representation i Stockholm de facto handlar om utrikeskontakter medan representationen i Helsingfors handhar angelägenheter som berör inrikesärenden är det viktigt att den avvikande juridiska och diplomatiska statusen mellan dessa representationer beaktas i beredningen.

FÖRSLAG

Kapitel: 215 Kommunikationsverksamhet

Sida: 36

Följande text läggs till kapitelmotiveringen:

"Regeringen förbereder under år 2023 inrättande av Ålands representation i Stockholm och återkommer med detaljer och anslag i tilläggsbudget."

Mariehamn den 11 november 2022

Anders Eriksson

Till Ålands lagting

Kompensation för flyktingmottagande

Efter Ryssland inledde sin aggression mot Ukraina aktiverade EU den 3 mars i år för första gången sitt massflyktingdirektiv. Det innebär att ukrainska medborgare som flyr sitt land ska erbjudas ett omedelbart och tidsbegränsat uppehålls- och arbetstillstånd i EU:s medlemsländer.

På Åland stod de etablerade hjälporganisationerna under allt för lång tid handfallna inför att ta emot de ukrainska flyktingarna som anlände till Åland. I stället sköttes det akuta flyktingmottagandet av privata nätverksgrupper och privatpersoner som ordnade transporter, förnödenheter, boende, myndighetskontakter m.m. Ett antal välvilliga övernattningsrörelser ställde upp med sängplats medan många kommunerna ordnade plats på daghem och i skola.

Alla hjälpinsatser har skett helt ideellt men har givetvis medfört extra kostnader, som hittills inte kompenserats av samhället. Utan de ideella insatserna hade Åland inte kunnat ta emot några ukrainska flyktingar under det första halvåret efter att kriget startade. Således bör såväl berörda privatpersoner som företag och kommuner få någon typ av ersättning för merkostnader de haft för sin humanitära insats.

FÖRSLAG

Kapitel: 225 Främjande av integration

Sida: 38

Följande text läggs till: "Regeringen avser att hitta ett system för att betala ut kompensation för de merkostnader som privatpersoner, enskilda företag och kommuner har haft till följd av mottagningen av flyktingar från Ukraina".

Mariehamn den 11 november 2022

Anders Eriksson

Till Ålands lagting

Havet skiljer och förenar

Man kan säga att skärgårdstrafikens struktur och upplägg är en produkt av arv och miljö. Ursprungligen har transportbehoven och framkomligheten styrt utvecklingen och därmed har naturliga färdvägar uppstått. An efter som tekniken gått framåt har också behoven ändrat. Till en början handlade trafiken enbart om person- och varutransporter. Under de senaste årtiondena har behovet att ha med sitt eget fordon på resan helt styrt utvecklingen. Vagnätet har utvecklats, vägbankar, broar och färjfasten har byggts och färjor anpassats till dagens behov så långt det har varit möjligt. Också turisterna har hittat till skärgården vid sidan om alla dem som har byggt sin fritidsbostad i den.

Skärgårdstrafiken däremot har varit ganska statisk över tid. Upplägget har i stort varit detsamma sedan 1980-talet. Ett behov att förena Södra Åland och Lumparland med dess hamn i Långnäs med Sund och Norra Åland har påtalats länge. Långnäs är idag en viktig knutpunkt för skärgårdstrafiken men även för internationell trafik. Det tar 1 timme att färdas med bil från Långnäs till Prästö medan det tar 25 minuter sjövägen med en flakfärjas hastighet. För en cyklist däremot tar det några dagar i anspråk att färdas landvägen mellan dessa orter. Den s.k. ringvägen har efterfrågats länge.

I syfte att utröna framtida möjligheterna för att binda ihop vagnätet och geografiskt närliggande regioner men som pga trafiklösningar är vitt åtskilda från varandra föreslås att möjligheten för att bjuda ut en lämplig och disponibel flakfärja på entreprenad utreds. Färjan, som även ska anpassas för att kunna ta enstaka personbilar utöver cyklar och motorcyklar, föreslås trafikera Sund Prästö – Lumparland, Ängö sund. Till en början föreslås trafik endast under sommaren.

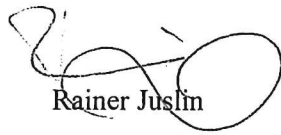
FÖRSLAG

Moment: 975000 Fartygs- och färjeinvesteringar (R)

Sida: 187

Följande text läggs till som nytt nästsista stycke: I syfte att utröna framtida möjligheterna för att binda ihop vagnätet och geografiskt närliggande regioner men som pga trafiklösningar är vitt åtskilda från varandra utreds möjligheten att bjuda ut en lämplig och disponibel flakfärja på entreprenad. Färjan, som även ska anpassas för att kunna ta enstaka personbilar utöver cyklar och motorcyklar, föreslås trafikera Sund (Prästö) – Lumparland, Ängö sund, inledningsvis under sommaren.

Mariehamn den 11 november 2022

Rainer Juslin

Till Ålands lagting

En trygg väg framåt för Åland

Denna budgetmotion ger förslag på totala kostnadsminskningar om ca 10 miljoner €. En omställning i budgetslitage behövs och kommer att behövas de kommande åren för att frigöra resurser till en aktiv tillväxt- och välfärds-politik. Motionen för fram åtgärder för att stimulera våra företag och tillväxt genom konkurrensutsättningar och utmanarrätter, men även uppmaning om att landskapsregeringen ska upphöra med att vara en part på den privata marknaden. Motionen vill se att landskapsregeringen i snabbare och mer omfattande takt avyttrar fastigheter för att minska det offentliga ägandet. Landskapsregeringen behöver leverera inriktningsbeslut gällande lagstiftning och digitala rikssystem för att undvika kostnadsdrivande egna satsningar.

En sund ekonomi ger trygghet, men över 60 % av ålänningarna känner oro för landskapets ekonomi, där + 65-åringarna är den åldersgrupp som är mest oroliga enligt en färsk studie gjord av Ålands statistik och utredningsbyrå. Det finns fog till oro, speciellt om den politiska handlingskraften uteblir. Landskapets ekonomiska trend är tydlig och den har oberoende pandemi och krig en tydlig negativ riktning. Skatteintäkterna har succesivt höjts och dagens avräkningssystem genererar större intäkter än någonsin tidigare, men samtidigt växer landskapets verksamhetsomfång och årsverkesvolym i rask takt. Landskapets kostnadskostym är idag så stor att även i relation till rekordstora skatteintäkter skapas ett budgetunderskott om 19 miljoner euro. Världen är på väg in i en lågkonjunktur, hur lång och djup är oklart. Det vi vet är att landskapets ekonomi och strukturer inte är rustade för detta och budgetförslag 2023 förstärker kostnadstrender och ineffektivitet där även resoluta åtgärder för att hantera de demografiska utmaningarna saknas. Personalkostnaderna har från 2020 till 2023 års budgetförslag ökat med 11 miljoner euro till 119 miljoner.

Verksamhetskostnaderna 2022-2023 ökar med kraftiga 5,2 % eller 11 629 998 euro, där personalkostnadsökningen står för 5 307 880 euro inklusive en prognostiserad lönejustering om 2 %. Givetvis behöver antalet årsverken ned för att undvika en fortsatt mer eller mindre okontrollerad ökning av verksamhetskostnaderna. Målet ska vara en fortsatt hög servicenivå, men producerad på ett mer produktivt och effektivt sätt. Att tillåta endast 2 % ökning av verksamhetskostnaderna bidrar till ett minskat budgetunderskott om 7 176 579 €. Sett till den historiska nyttjandegraden och möjligheten till omprioriteringar och nya lösningar är ett minskat totalanslag för verksamhetskostnaderna vägen framåt. Detta borde givetvis gjorts i budgeteringsstadiet, men får sättas på kontot obekväma beslut och en totalt oprioriterad ekonomi i samband med valår.

Budgetförslagets underskott behöver minskas med tanke på dels de ekonomiska hotbilder som råder, men även för att förutsättningarna just nu är goda sett till skatteintäkterna. Budgetförslag 2023 är en överlämningsbudget som behöver ge en god ekonomisk och strukturell grund som stafettpinne till

kommande lagting och landskapsregering att bygga vidare från. Minskat budgetslitage bygger på omprioriteringar, konkurrensutsättningar och en princip om att utveckling, tillväxt och effektivisering inte behöver ske via fler årsverken och en större offentlig kostym.

Allt större intäkter har förblindat behovet av rationaliseringar, prioriteringar och effektiviseringar. I stället för långsiktiga linjedragningar har intäkterna cementerat omoderna strukturer där låg produktivitet har förstärkts via fler anställningar och diffusa målsättningar. Få politiker har ställt frågan, vad händer när intäkterna sviktar? Landskapets och kommunernas ekonomier måste ses som en helhet och därför krävs nya strukturer för att producera samhällsservice och välfärd till den nivå som behövs, men även för att resurserna ska räcka.

Vi behöver komma bort från läget där näringspolitiken förvandlats till bidragspolitik. Politikens uppgift är att skapa förutsättningar för näringslivet genom inflyttning, konkurrensutsättningar, smidiga processer och ett politiskt klimat som bejakar företagande. Att landskapet ser sig själv som en aktör på den privata marknaden är djupt oroande.

Den planerade havsbaserade vindkraften har alla möjligheter att över tid och i direkt mening finansiera åländsk välfärd. Satsningen kan, om den struktureras rätt, även innebära ett brett flöde av katalyserande bieffekter via utbildning, nya företag, arbetsplatser, investeringar och en given plats som en grön ö i ett blått hav. Det som talar emot denna framgångssaga är att åländska politiken varken förmår eller förstår agera på ett tillräckligt beslutsamt och målinriktat sätt. Den havsbaserade vindkraften får inte försättas i en byråkratiserad slow motion. Tempot i framttagandet av en helhetsplan måste accelerera, den havsbaserade vindkraften är en satsning med positiva effekter som inte får sjabblas bort av politisk senfärdighet. Det oroar att en allomfattande masterplan, helhetsplan, fortfarande inte är framtagen. Planen som på ett riktgivande sätt skulle beskriva vägen framåt via tillståndprocesser, lagstiftningsbehov, affärsmodeller och i största möjliga mån möjliggöra privata aktörers medverkan såväl ekonomiskt som praktiskt. Masterplanen skulle även beskriva den näringslivsutveckling som kan förväntas ske då ett nytt ekonomiskt ben utvecklas på Åland. Alla dessa tillväxthöjande injektioner behöver ses som viktig information för att motivera den havsbaserade vindkraften på det lokala planet i takt med att projektet framskrider. Att i detta skede utan en fullgod helhetsplan, ge en fullmakt för landskapsregeringen att arrendera ut delar av landskapets allmänna vatten för havsbaserad vindkraft för en tid om högst 50 år, riskerar skapa omständigheter som varken gagnar Åland eller projektets färdigställande. Fullmakten behöver vara kopplad till helhetsplanen, som tar fasta på direkta och indirekta åländska affärsintressen och som inte riskerar försämma förutsättningarna till ett lyckat utfall för samtliga inblandade parter.

Den långsiktiga arbetslinjen bör absolut främja studier och arbete där ett väl-laddat inkomst- och pensionsskatteavdrag är målet, men dagens ekonomiska situation inte tillåter expansiv finanspolitik. Inflation och därtill hörande räntehöjningar tvingar fram en återhållsam stimuleringspolitik, men även för att landskapsregeringens och kommunernas ekonomi inte har tillräcklig stabilitet för dylika åtgärder. Därför är en snabb stabilisering av den åländska ekonomin nödvändig för att ha kraft och resurser till de åtgärder som krävs för en långsiktig politik vilken proaktivt främjar arbete och företagande när ekonomi och konjunkturmässiga omständigheter så medger.

Att med rådande ekonomiska läge genomföra ofinansierade skattereformer måste anses tondövt, trots ett vettigt substantiellt innehåll och syfte. Om landskapsregeringen anser att grundavdraget är ett stimuli till arbete kommer avdraget i sig skapa breddade kommunala skattebaser. Finessen med ett

”jobbskatteavdrag” är att effekten blir en ökad delaktighet på arbetsmarknaden, en ekonomisk morot att arbeta och en högre skattebas för kommunen. Ett jobbskatteavdrag ska inte ses och användas som ett duschmunstycke för helikopterpengar. Därför är det inte ekonomiskt försvarbart att i så hög utsträckning som landskapsregeringen föreslår, kompensera kommunerna för grundavdraget och motionen föreslår att kompensationen minskas till 35 %, en minskning om 2 miljoner euro.

En kommande lågkonjunktur måste ta fasta på att de ekonomiska skyddsnät som samhället garanterar är indexerade och uppdaterade, och det krävs en politisk varseblivning om att det globala grundproblemet denna gång beror på årtal av nollräntor, pengatryckande och konstlade tillväxstsatsningar globalt, men även lokalt. Åland är på individnivå högt belånat sett till rikssnitt, och den offentliga ekonomin vilar på en skör grund sett till år av ökat budgetslitage och verksamhetsutökningar fjärran från välfärds kärnan, där vår koppling till Finlands ekonomi även behöver beakta en växande statsskuld. Denna lågkonjunktur går inte att betala bort via ofinansierade offentliga stöd och satsningar. Att i stället för balansering av ekonomin gå in i en kredittagning för att hantera drift av den offentliga ekonomin kommer försätta Åland i en än svårare ekonomisk situation och försvåra efterarbetet, vilket naturligtvis bromsar utveckling och försätta redan ekonomiskt svaga i ännu sämre situation.

Landskapsregeringens näringspolitiska uppgifter ska inte vara att ta på sig rollen som aktör på en privat marknad. Landskapsregeringen bör i stället fokusera på att säkerställa en hög attraktionskraft vilket i hög utsträckning är en välfärd som kan konkurrera med omgivningens. Det förenklar både inflyttning och rekrytering. Listan på historiskt kostsamma satsningar som inte enbart kostat och kostar skattemedel, men även att den privata marknaden allt oftare sätts ur spel, bör stämma till eftertanke. Landskapsregeringens viljeyttring om att återstarta ett åländskt flygbolag visar hur snett Åland har hamnat gällande det offentliga åtagandet och tron på en privat marknad. En återstart av ett åländskt flygbolag är inte något som ska ta avstamp från offentlig sektor.

Det har aldrig varit ändamålsenligt att minska kapitaliseringen av Kraftnät Åland, ännu mindre under rådande omständigheter på energimarknaden. Den avtrappningsmodell gällande kapitaliseringen som landskapsregeringen inlett bör upphöra och i stället återgå till ursprungsnivå om 800 000 €/år.

I takt med att den ekonomiska verkligheten för såväl landskapsregering som kommuner närmare sig allt mer, ökar behovet av kriskommunlagstiftning. Kriskommunlagstiftningen, eller lagen om kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi som den formellt heter, behövdes redan igår. Den är avgörande för att i god tid trygga ålänningarnas rätt till välfärd och service. Landskapsregeringens ovilja att komma till lagtinget med denna lagstiftning måste ses i ljuset av en oförmåga att se åländska kommuners förändringsbehov. Ofinansierade helikopterpengar fördelade på orättvisa grunder och övertagande av kommunala ansvarsuppgifter verkar idag vara landskapsregeringens enda alternativ till förändrad kommunstruktur.

Avsaknaden av en kriskommunlagstiftning får inte skapa orimliga prejudikat där landskapsregeringen finansierar kommunala investeringar, vilket dels skapar orättvisa bedömningsgrunder, men även upprätthåller en dysfunktionell kommunstruktur. Att landskapsregeringen nu binder upp lagtinget med en total finansiering av Dånöbron fram till 2024 med 3 950 000 € bygger inte på ett ansvarsfullt agerande. Finansieringen bör vara förknippad med ett åtagande om att berörd kommun ska söka samgång med annan kommun/er. Momentet i budgetförslaget bör strykas i sin helhet och återupptas efter att lagtinget erhållit ”kriskommunlagstiftningen”.

De temporära bestämmelserna om att den studerandes förvärvsinkomster inte behöver beaktas när studiestöd beviljas har tyvärr inte gett önskad effekt. Det är synd då det alltid ska löna sig att arbeta och bidra till arbetsmarknaden. Landskapsregeringen bör återkomma i senare skede med förslag på incitament för en hållbar och finansierad arbets- och studielinje.

Är nödalarmsystemet Ålarm ur ekonomiskt hänseende något som över tid är vägen framåt för Åland? Är prisbilden med en systemkostnad om 564 000 € årligen något som är riktgivande och ska ses som den färdiga kostnaden och som i fortsättningen endast indexjusteras? Eller har Åland skapat ett litet slukhål där investeringen är så stor att den inte rättfärdigar en annan modell? Hela projektet kring förverkligandet av Ålarm väcker frågor och bör inkluderas i de inriktningsbeslut som behöver fattas gällande samverkan med externa digitala system.

FÖRSLAG 1

Rubrik i den allmänna motiveringen: Fokusområde 5-Stabil offentlig ekonomi och modernisering i landskapsförvaltningen

Sida: 10

Följande stycke läggs till som första stycke: 1:1 systemet är ett arbetsnamn på effektiviseringsprocess. Politiskt är det alltid enkelt att tala om mindre byråkrati, anställningsstopp och kärnverksamhet. Verkligheten blir ofta något annat. Varje ny lagparagraf borde ifrågasätta behovet av en gammal, varje nytt årsverke borde förverkligas genom bortrationalisering eller bortprioritering av något annat. Varje ny verksamhetsinriktning borde ersätta en gammal. Allt för att upprätthålla en avbyråkratiserad, kostnadseffektiv och dynamisk offentlig verksamhet. Att fortsätta enligt samma mönster som idag är inte möjligt. Politiskt skapas just nu strukturer som ger en verksamhetskostym som varken är ändamålsenlig som serviceproducent, än mindre finansierad. Därför ämnar landskapsregeringen använda formen av 1:1 tankesätt i möjligaste mån då beslut kring beslut av nya anställningar, budgetmedel eller lagstiftning.

FÖRSLAG 2

Moment: 76000, Landskapsunderstöd för byggande och förbättrande av kommunalvägar, s. 126

Ändring av anslag: Anslaget om 1 000 000 euro utgår

Momentmotivering: Momentet stryks i sin helhet.

FÖRSLAG 3

Moment: 50200 Studiestöd (F), s. 82

Ändring av anslag: anslaget minskas med 135 000 euro

Momentmotivering: Texten under rubriken Utgifter får följande lydelse: Den temporära bestämmelsen om att den studerandes förvärvsinkomster inte behöver beaktas när studiestöd beviljas har tyvärr inte gett önskad effekt. Det är synd då det alltid ska löna sig att arbeta och bidra till arbetsmarknaden. Landskapsregeringen återkommer i senare skede med förslag på incitament för en hållbar och finansierad arbets- och studielinje.

FÖRSLAG 4

Kapitel: 300 Allmän förvaltning

Sida: 50

Följande text läggs till efter det tredje stycket (nytt stycke): I syfte att uppnå en ekonomi i balans, förbättrade servicenivåer och bidra till att förbättra det åländska företagsklimatet kommer flera av landskapsregeringens verksamhetsområden genomgå konkurrensutsättningar med början 2023. Detta kommer ge, förutom positiva injektioner till åländska företag, även möjligheter för landskapsregeringen att bättre fokusera på den offentliga kärnverksamheten. Den politiska viljan att konkurrensutsätta verksamheter bygger givetvis på tanken att det offentliga inte självklart är bäst när det kommer till välfärdsproduktion.

Väghållning

Fordonsbesiktningen

Landskapsverkstaden

Ålands fiskevårdscentrum, Guttorp

Ålandstrafiken

FÖRSLAG 5

Kapitel: 300 Allmän förvaltning

Sida: 50

Följande text läggs till efter det nya tredje stycket (nytt stycke): Skapandet av ett servicecenter i syfte att samordna landskapsregeringens och underliggande myndigheters hantering av administrativa sysslor skulle minska dubbelarbeten, byråkrati och suboptimeringar. En mer rationaliserande syn på våra små enheter i ljuset av de administrativa resurser som idag nyttjas på ett kostnadsdrivande sätt, bör ge vid handen att en generell centralisering är att föredra med beaktande av ekonomi, kvalitet och respektive enhets grunduppdrag. Ett servicecenters grundtanke är att förbättra service och kommunikation såväl internt, men även mot medborgare. Här kommer den digitala transformeringen vara central i att skapa nya serviceinriktade ärendesystem och utvecklad webbplats med steg för steg guider och informationsfilmer för att underlätta en 24/7 service kring vanliga frågeställningar. Landskapsregeringen avser under 2023 inleda processer för bildandet av ett servicecenter.

FÖRSLAG 6

Kapitel: 300 Allmän förvaltning

Sida: 50

Följande text läggs till efter det nya fjärde stycket (nytt stycke): Landskapsregeringen kommer genom lagstiftningsarbete under 2023 möjliggöra användandet av utmanarrätter i syfte att kostnads-effektivisera lämpliga verksamheter och samtidigt stimulera företagandet.

FÖRSLAG 7

Kapitel: 300 Allmän förvaltning

Sida: 50

Följande text läggs till efter det nya femte stycket (nytt stycke):

Höjda skatter får aldrig bli botemedlet för en svag offentlig struktur. Höjning av kommunalskatt bör därför innebära att landskapsandelen minskar med 50 % av summan för den tänkta skattehöjningen. Syftet är dels att motverka en överbeskattning av ålänningarna med alla de negativa konsekvenser som medföljer. Dels undvika att en svag kommunstruktur styr samhällsutvecklingen i fel riktning.

FÖRSLAG 8

Kapitel: 400 Allmän förvaltning

Sida: 61

Följande nytt stycke läggs till som sista stycke: Landskapsregeringen ser det förebyggande utkomststødet som ett tryggt skyddsnät för personer med tillfälliga ekonomiska svårigheter. Därför säkerställs att tillämpningsanvisningar och resurser tillgängliggörs i tillräcklig omfattning.

FÖRSLAG 9

Kapitel: 300 Allmän förvaltning

Sida: 50

Följande text läggs till efter det nya sjätte stycket (nytt stycke):

Landskapsandelssystemet kommer revideras i en riktning som större fokus på tillväxtkommunernas behov, vilket är en förutsättning till en heltäckande och finansierad regionalpolitik. Syftet är att skapa en bättre tillväxt för hela Åland i enlighet med Finans- och näringsutskottets skrivning i betänkande nr. 13 2020/2021, där utskottet poängterar vikten av att landskapet också behöver en stark centralort vid sidan av en levande landsort och skärgård, liksom vikten av utvecklade och goda samarbeten mellan kommuner med målet att nå nödvändiga kommunala reformer.

FÖRSLAG 10

Moment: 89230 Landskapstes fastighetsverk

Sida: 179

Ändring av motiveringen: *Följande text läggs till som ny punkt efter det andra stycket under rubriken Fastighetsförsäljningar och fullmakter för långtidsarrenden:*

I syfte att minska omfånget i det offentliga ägandet och därtill hörande underhållsansvar samt möjliggöra att privata initiativ på ett mer produktivt sätt kan bidra till tillväxt och utveckling kommer landskapets fastighetsverk avyttra fler fastigheter än vad som föreslås i budgetförslagets fullmaktsbegäran, men ändå i en takt som fastighetsmarknaden och eventuella arrendeavtal tillåter.

Rektorsbostaden Ålands Folkhögskola

Guttorpsvägen, hyreslägenhet

Jomala gård

Berg Jord/skogsbruk

Pehrsberg Jord/skogsbruk

FÖRSLAG 11

Moment: 89230 Landskapstes fastighetsverk

Sida: 179

Ändring av motiveringen: *Andra stycket ersätts med texten:* Avyttring av landskapets del av Svinö holme, totalt 56,33 hektar land och 28,72 hektar

vatten. Fastighetsbeteckning 478-403-3-0. Avsikten är att avyttringen verkställs genom

markbyten med Mariehamns stad. Verkställighet förutsätter landskapsregeringens godkännande samt att lagtinget ges närmare information kring vilka markområden landskapsregeringen erhåller.

FÖRSLAG 12

Kapitel: 300 Allmän förvaltning

Sida: 50

Ändring av motiveringen: *Följande text läggs till efter det nya sjunde stycket (nytt stycke):* Landskapsregeringen kommer genomföra en analys av den åländska skattebehörighetens möjligheter som verktyg i en aktiv närings-, arbets- och inflyttningsspolitik. Jobbskatteavdrag, fastighetsskatten, samfundsskatten, expertskatteavdrag, avdrag för studiestöd som återflyttare etc. Specifikt skatteavdrag för pensionärer för att locka till fortsatt tillgänglighet för arbetsmarknaden? Arbetslinjen ska alltid vara elementär. Vad kan, vill och får Åland göra i syfte att stimulera arbete och tillväxt? Skatteavdragsfrågan behöver klareras och är självklart en viktig nyckel till en välmående ekonomi. Åländska skattebehörighetens möjligheter utformas som ett meddelande och tillsänds lagtinget senast juni 2023.

FÖRSLAG 13**Kapitel:** 300 Allmän förvaltning**Sida:** 50

Ändring av motiveringen: *Följande text läggs till efter det nya åttonde stycket (nytt stycke):* Modellen över hur den kommunala välfärden långsiktigt tryggas är idag varken ekonomiskt eller socialt hållbar. Landskapsregeringen kommer därför under första kvartalet 2023 presentera lagstiftning gällande kommuner med utmanande ekonomi, den s.k. kriskommunlagstiftningen.

FÖRSLAG 14**Moment:** 61000 Näringslivets främjande, verksamhet**Sid:** 98

Ändring av motiveringen: Texten under rubriken Flygtrafiken till och från Åland i framtiden stryks i sin helhet

FÖRSLAG 15**Kapitel:** 300 Allmän förvaltning**Sida:** 50

Ändring av motiveringen: *Följande text läggs till efter det nya tionde stycket (nytt stycke):* Ålands landskapsregering konkurrerar med den privata marknaden genom att äga och driva industrifastigheter via sitt bolag Ålands fastighets Ab. Detta försvårar förutsättningarna för en sund konkurrens och därför kommer landskapsregeringen upphöra med denna typ av näringspolitik och i stället fokusera på insatser som förbättrar den åländska konkurrenskraften på ett generellt plan.

FÖRSLAG 16**Kapitel:** 300 Allmän förvaltning**Sida:** 50

Ändring av motiveringen: *Följande text läggs till efter det nya tionde stycket (nytt stycke):* En moderniserad näringsrätt är en av grundförutsättningarna till ett konkurrenskraftigt åländskt näringsliv. Svårigheterna från landskapsregeringens sida att driva den reviderade näringsrättslagstiftningen i hamn, har försatt åländska företag i ett vakuum. Landskapsregeringen är varse om konsekvenserna av att lagstiftningen dröjer och kommer säkerställa att den är tillämpningsbar under första kvartalet 2023.

FÖRSLAG 17**Kapitel:** 300 Allmän förvaltning**Sida:** 50

Ändring av motiveringen: *Följande text läggs till efter det nya tionde stycket (nytt stycke):* Landskapsregeringen kommer senast 1 juni 2023 lämna ett meddelande till lagtinget kring nödvändiga inriktningsbeslut gällande samordning med digitala rikssystem i syfte att nå kostnadseffektiva och kvalitativa lösningar som gynnar såväl ålänning, företag och den offentliga sektorn.

FÖRSLAG 18

Kapitel: 280 Lagberedningen

Sida: 47

Ändring av motiveringen: *Följande text läggs till efter det nionde stycket (nytt stycke):* Landskapsregeringen kommer senast 1 juni 2023 med ett meddelande kring den åländska lagstiftningen. Landskapslagar kontra blankettlagar och en linjedragning kring när Ålands begränsade lagstiftningsresurser ska nyttjas för fulltextlagar och inom vilka områden blankettlagstiftning ska ses mer ändamålsenligt. Meddelandet tar även upp behörighetsfrågor som kunde avsägas inom områden Åland inte har tillräckliga resurser för att upprätthålla nivån vilken bör anses som gängse för ett självstyrt örike.

FÖRSLAG 19

Kapitel: 300 Allmän förvaltning

Sida: 50

Ändring av motiveringen: *Följande text läggs till efter det nionde stycket (nytt stycke):* I syfte att optimera och trygga den åländska elmarknadens möjligheter till låga elpriser kommer landskapsregeringen vara initiativtagare och katalysator till ett möjligt samgående av Ålands Elandelslag och Mariehamns energi. Även om landskapsregeringen inte har någon aktiv roll i något av bolagen ligger det i ålänningarnas intresse att en formell diskussion upptas i syfte att hitta en väg framåt för att stärka Ålands position inom elhandeln.

FÖRSLAG 20

Kapitel: 101 Lagtinget

Sida: 47

Ändring av motiveringen: *Följande text läggs till efter det nionde stycket (nytt stycke):* Dagens ersättersystem i lagtinget skapar många gånger en statisk politik där oron för att eventuellt förlora sin plats kan hämma beslutsfattandet. Ålands lagting bör därför genomföra nödvändiga åtgärder för att säkerställa att ersättersystemet förändras, samt att även lagtingets arbetstider anpassas till dagens behov, från och med lagtingsåret 2023/2024. Förändringen skulle medföra ett för Ålands lagting minskat budgets litage månaderna november-december 2023.

FÖRSLAG 21**Kapitel:** 350 Penningautomatmedel**Sida:** 55

Ändring av motiveringen: *Tredje stycket stryks i sin helhet och ersätts med följande:* Uttag ur Ålands Penningautomatförening får aldrig användas till renodlad drift av landskapsregeringens verksamheter och kan därför heller inte nyttjas som en normal dividend-intäkt. PAF-medel ska finansiera tredje sektorn samt nyttjas till utvecklingen av Åland i form av omställnings-, forsknings- eller tillväxtprojekt. Landskapsregeringen bör under 2023 förändra inkomsthanteringen gällande medel från Ålands Penningautomatförening så att den del av föreningens årsöverskott, exklusive tredje sektorns årliga andel, som ur föreningens och landskapets synvinkel är lämpligt att föra över till landskapet överförs likt dividendutdelning till en öronmärkt post i balansräkningen.

FÖRSLAG 22

Rubrik i den allmänna motiveringen: Fokusområde 5-Stabil offentlig ekonomi och modernisering i landskapsförvaltningen

Sida: 10

Nytt andra stycke införs enligt följande: Ålands självstyrelsedag den 9 juni är en ledig dag för offentligt anställda, men inte för privatanställda. Självstyrelsedagen bör vara en dag som firas på lika villkor. Därför bör dess status utvärderas och beaktas i kommande förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter i syfte att förbättra gemenskap och samhörighet.

FÖRSLAG 23

Rubrik i den allmänna motiveringen: Fokusområde 5-Stabil offentlig ekonomi och modernisering i landskapsförvaltningen

Sida: 10

Nytt tredje stycke införs: Allmänna tillägget, eller det s.k. "Ålandstillägget" är en ekonomisk förmån som kommer offentligt anställda till godo, men utelämnar den privata arbetsmarknaden. Allmänna tilläggets finansiering vilken för den offentliga sektorn på Åland är ca 10 miljoner euro, bör i stället och när det ekonomiska läget tillåter, kanaliseras till ett kompenserande jobbskatteavdrag i syfte att stärka den åländska arbetslinjen.

FÖRSLAG 24

Rubrik i den allmänna motiveringen: Fokusområde 5-Stabil offentlig ekonomi och modernisering i landskapsförvaltningen

Sida: 10

Nytt fjärde stycke införs: Landskapslagen (1998:70) om Ålands landskapsregerings allmänna förvaltning ska styra förvaltningschefens arbete. Lagstiftningen kommer därför utvärderas under 2023 i relation till hur förvaltningschefens roll i praktiken utvecklat förvaltningen sett till produktivitet, välbefinnande och förmågan till strukturell utveckling.

FÖRSLAG 25

Moment: 934000, Övriga finansinvesteringar sid 183.

Ändring av anslag: ökas med 400 000 euro

Momentmotivering: *Under rubriken Utgifter stryks stycket i sin helhet och ersätts med följande:* Föreslås ett anslag om 400.000 euro för att förstärka det egna kapitalet i Kraftnät Åland Ab i enlighet med den nedtrappningsmodell som beskrevs i budgeten för år 2021." ändras till "Därmed ingår ett anslag om 800 000 € för att förstärka det egna kapitalet i Kraftnät Åland Ab. Avsikten är att uppta ytterligare 800 000 euro i budgetförslag för år 2024.

FÖRSLAG 26

Kapitel: 300 Allmän förvaltning

Sida: 61

Ändring av motiveringen: *Nytt fjärde stycke* Landskapsregeringen avser under första kvartalet 2023 revidera den nya barnomsorgslagen i syfte att inhämta barnkonsekvensanalys samt en ekonomisk konsekvensanalys för hur den kommunala ekonomin påverkas i och med den utökade rätten till barnomsorgsplats.

FÖRSLAG 27

Kapitel: 300 Allmän förvaltning

Sida: 50

Ändring av motiveringen: *Följande text läggs till efter det nya trettonde stycket (nytt stycke):* Den offentliga sektorns ökade andel av den åländska arbetsmarknaden är inte ekonomiskt hållbar och landskapsregeringen avser därför införa två nya nyckeltal i kommande budgetförslag och årsredovisningar med syfte att åskådliggöra trenden. Nyckeltal 1 relationen av landskapsregeringens, och underliggande myndigheters totala andel av arbetsmarknaden. Nyckeltal 2 den totala offentliga sektorns andel av arbetsmarknaden. Nyckeltalen kommer vara elementärt kunskapsunderlag och incitament i utvecklingen av nya strukturer och modeller för välfärdsproduktion.

FÖRSLAG 28

Kapitel: 330 Landskapsandelar och stöd till kommunerna

Sida: 53

Ändring av motiveringen: *I tabellen under anslaget för kompensation för övriga ändringar i kommunalbeskattningen 5): sänks i sifferstaten (kolumn: förslag 2023) från fem miljoner till tre miljoner.*

Mariehamn den 11 november 2023

John Holmberg

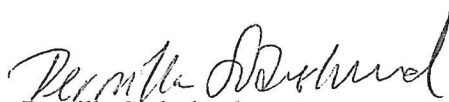
Katrin Sjögren

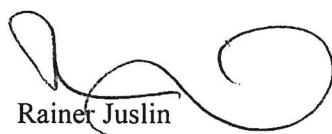
Ingrid Zetterman

Simon Påvals

Pernilla Söderlund

Rainer Juslin

Till Ålands lagting

Digital transformation och tech-klustret

I en alltmer komplex värld kan inte offentlig sektor lösa att sina utmaningar genom att anställa allt fler. Dels blir balansen mellan privat och offentlig sektor ohållbar, dels behöver också offentlig sektor se till att det finns tillräckligt med arbetskraft i samhället.

Utmaningarna inom den offentliga sektorn är många och en del av lösningen är digital transformering. Tiden för enbart digitalisering är förbi, vi behöver nu arbeta med processoptimering och verksamhetsutveckling. Ett sådant in-steg i frågan kommer också att leda till att vi skapar en positiv samhällsutveckling och klarar av att möta samhällets förväntningar. Landskapsregeringen har föredömligt tagit fram material om vilken lagstiftning som borde uppdateras, men ännu saknas ett ramverk för den digitala transformeringen.

Digital transformering är i första hand en ledarskapsfråga där anställda "på golvet" tillåts och förväntas delta i utvecklingsprocesser genom digitalisering. Fokus för digitaliseringen blir således processutveckling där mer-värde för såväl tjänstemän som medborgare är i fokus. En IT-avdelning har inte möjligheten att göra detta, en enskild enhet kan inte förändra en stor organisations sätt att arbeta. För även om enheten har bytt namn till digitaliseringsenheten så ter det sig som att den bemannas till fullo med IT-kompetens. Vidare ska inte landskapsregeringen ha egna utvecklare. Vad som kan utläsas ur budgeten arbetas det inte med exempelvis processkartläggningar eller mätning av organisationens digitala mognad. Däremot bör enheten verka för att arbetet med att ta fram ett allåländskt datalager enligt estnisk modell som alla myndigheter kan nyttja.

I "Meddelande till lagtinget angående Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland" kan det utläsas att landskapet planerar göra omfattande insatser, både i system och i personalutveckling gällande en säker infrastruktur, vilket förstås är grundläggande men på intet sätt hindrar landskapsregeringen att aktivt och parallellt arbeta med att i högre grad nyttja befintliga system, kartlägga vilka system som ska fasas ut och arbeta med process- och verksamhetsutveckling. I samma meddelande konstateras dock att den digitala kompetensen hos anställda i den offentliga sektorn ska höjas och god praxis för användning av IT på ett säkert och mer effektivt sätt ska främjas, vilket är en mycket god ambition men saknar tydliga skrivningar i budgeten.

Gällande offentliga sektorn som helhet är det centralt att den största ägaren i ÅDA ab, det vill säga landskapsregeringen, klarerar vad bolagets uppgifter och inriktning ska vara i framtiden. Vilka typer av tjänster ska erbjudas, avser landskapsregeringen vara ensam ägare och ska alla underlydande myndigheter återknytas till bolaget? Vidare bör samarbetsmedlen i landskapsandels-systemen ändras så att det också gynnar XaaS-lösningar och utbyte av delgivning av kunskap och systemlösningar.

Gällande tech klustret står det i allmänna motiveringen att: "landskapsregeringens avsikt är att det offentliga ska bidra till tech klustrets utveckling dels genom att investera i kvalitativa utbildningar som grit:lab och i högskolan, dels genom att se till att det finns mycket öppna data som kan användas för vidareutveckling av produkter och tjänster." Skrivningarna är goda men återfinns men också här saknas skrivningar i budget. Därtill saknas det bredare perspektivet gällande kompetensförsörjningsförmågan. Insatser behövs på fler nivåer. Framför allt behöver vi aktivt arbeta med att kunna få arbetskraft från hela världen till Åland, och allra särskilt till tech klustret. Därför skulle det vara av stort intresse att utreda möjligheten till en internationell skola på Åland.

Utbildningsinsatserna behöver stärkas gällande IT, digitalisering, programmering och digital transformering. För att klara av att nyttja digitala tjänster och välfärdsteknik inom vården behövs välfärdstekniker. IT-utbildningarna inom gymnasialstadiet och Högskolan på Åland behöver ha tillräcklig kvalitet och antal utbildningsplatser för att kunna möta arbetsmarknadens behov. Åland behöver också stärka den tidiga kunskapen varför programmering bör införas som frivilligt ämne redan i grundskolan.

FÖRSLAG 1

Moment: 21010 Regeringskansliet, verksamhet, s.35

Ändring av anslag: Anslaget ökas med 50 000 €

Momentmotivering: Följande text läggs till:

"I syfte att skapa en förvaltningsgemensam bild och förståelse, men också för att väcka brett engagemang tas ett ramverk för digital transformering fram. I enlighet med Landskapslag (1998:70) om Ålands landskapsregerings allmänna förvaltning ansvarar förvaltningschefen för den digitala transformeringen eftersom det berör hela förvaltningen och flera avdelningar gemensamt. Till ramverket kopplas senare handlingsplaner och ansvarspersoner. Digitaliseringsenheten ses i sammanhanget som en stödfunktion som bistår den digitala transformationen. Ramverkets effektmål är att skapa högre produktivitet för att frigöra arbetstid för andra uppgifter och skapa en förvaltning som möter samhällets efterfrågan. Vid regeringskansliet anställs en processkartläggare.

Nämnda lag om allmänna förvaltningen uppdateras så att såväl avdelningscheferna som byråcheferna får ett uttalat uppdrag att följa den allmänna samhällsutvecklingen inom sina områden, bedriva utvecklingsarbete och effektivisera sin verksamhet samt att initiera ärenden inom sina tjänsteområden. Vidare bör kravet att samordna arbetet mellan byråer och avdelningar förtydligas. I lagens portalparagraf skrivs det in att den allmänna förvaltningen ska verka för medborgarnas bästa.

Landskapsregeringen avser att senast inom årets första kvartal fatta beslut om vilken roll ÅDA ska ha i framtiden."

FÖRSLAG 2

Moment: 21200 Utgifter för digitalisering och informationsteknologi, s. 35

Ändring av anslag: Anslaget minskas med 100 000 euro

Momentmotivering:

Följande text läggs till:

”Enheten inleder kontinuerlig mätning av landskapsförvaltningens digitala mognad. Texten om egna utvecklare stryks. Enheten verkar för att ett allåländskt datalager enligt estnisk modell kommer till.”

Följande text: ”Kostnaderna för systemutveckling ökar, i anslaget ingår två nya utveckeltjänster, en produktägare och kostnader för utveckling av ärendehanteringssystem samt systemutveckling relaterat till lagtings- och kommunalvalet 2023. I anslaget ingår även medel för ökade satsningar på it-säkerhet, såväl vidareutveckling av tekniska lösningar som informations- och utbildningsinsatser.”

ändras till: ”Kostnaderna för systemutveckling ökar, i anslaget ingår en produktägare och kostnader för utveckling av ärendehanteringssystem samt systemutveckling relaterat till lagtings- och kommunalvalet 2023. I anslaget ingår även medel för ökade satsningar på it-säkerhet, såväl vidareutveckling av tekniska lösningar som informations- och utbildningsinsatser.”

FÖRSLAG 3

Kapitel: 330 Landskapsandelar och stöd till kommunerna, s 53

Ändring av kapitlemotiveringen: Ett nytt sista stycke läggs till enligt följande: ”Landskapsregeringen avser snarast förändra stöd till kommunernas it-samordning så att det också gynnar XaaS-lösningar och utbyte av delgivning av kunskap och system.”

FÖRSLAG 4

Kapitel: 535 Utbildningsverksamhet, s 90

Ändring av kapitlemotiveringen: Följande nya stycken läggs till motiveringen:

”Utbildningsavdelningen genomför under året en utredning om hur en internationell skola skulle kunna ordnas på Åland. Det innebär att skolan skulle följa en internationell läroplan. Målet är att det skulle ske tillsammans med de mer internationaliserade storbolagen på Åland eller tillsammans med tredje sektorn, alternativt en kombination. En åländsk grundskola kunde fungera som värd. Slutmålet bör vara att man på Åland kan läsa enligt internationell läroplan från årskurs ett till studentexamen.

Utbildningsavdelningen tar under året vid lagstiftningsåtgärder så att programmering är ett valbart ämne i grundskolan från och med senast höstterminen 2024.

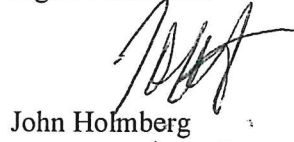
Utbildningsavdelningen arbetar för att utbildningsinstanserna tillgodoser tillräcklig kvalitet och antal utbildningsplatser inom IT-sektorn för att kunna möta arbetsmarknadens behov

Utbildningsavdelningen ger Ålands gymnasium i uppdrag att utreda på vilket sätt utbildning till välfärdstekniker kan anordnas för åländska studeranden.”

Mariehamn den 8 november 2022

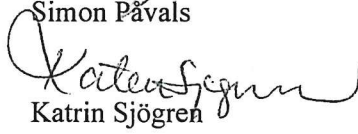
Ingrid Zetterman

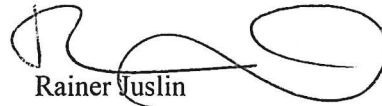
John Holmberg

Simon Pávalls

Katrin Sjögren

Rainer Juslin

Pernilla Söderlund

Till Ålands lagting

Äldreomsorg

Att äldreomsorgen står inför stora utmaningar kan vi alla vara överens om, och behovet av reformer är stort. Vi blir allt äldre och vårdbehovet ökar och blir alltmer komplext därför finns det behov att optimera resursanvändningen. Äldrelagen och socialvårdslagen såg sitt ljus när vi trodde på större och starkare kommuner men nu är kommunernas kapacitet att hantera äldreomsorgen ifrågasatt. Vi är överorganiserade och behöver allokera resurser till vård och omsorg, så att vård ges enligt behov, och inte enligt vilket postnummer, som nu avgör vilken vård du har tillgång till. Individen behöver vara i centrum, inte strukturerna.

Finans och näringsutskottet var tydligt i sitt betänkande (3/2020-2021) när de skrev;

”Inom äldreomsorgen finns växande utmaningar där det finns skäl att i tid överväga hur Åland ska undvika en situation där kommunernas förmåga att möta behoven inte räcker till. Det finns ett behov av en gemensam tanke för hur den framtida äldreomsorgen på Åland ska se ut. Oron för att kommunerna inte längre kommer att mäka med sitt uppdrag och inte förmå erbjuda kvalitativ vård- och omsorg är utbredd. Bland de mest akuta är behoven avseende demensvård. Det är svårt att upprätthålla tillräcklig kompetens om demensproblematik inom små organisationer. Olika huvudmannaskap för sjukvård och äldreomsorg gör det svårt att planera för kommande klienter. Utskottet har erfarenhet att det finns en bred samstämmighet om att det behövs ett gemensamt kompetens- och resurscenter för demensvården på Åland. Utskottet anser att det inte räcker att landskapsregeringen så som framgår av budgetförslaget ställer sig positiv till arbetet med att skapa ett sådant centrum. När landskapet ålägger kommunerna ett ansvar som de egentligen är för små för behöver landskapet ta ett aktivt ansvar för att hitta lösningar på den problematik som uppstår.”

Men trots att finansutskottet var tydligt lyser konkreta förslag från LR med sin frånvaro och allas ansvar tenderar att bli någon annans ansvar. Men nu behöver vi gå från ord till handling och identifiera vilka problem som är mest akuta för att optimera vårdkedjor, så att vi kan använda samhällsresurser effektivt och samtidigt ge en bättre vård utifrån behovet men även bli bättre på att utnyttja kompetenser, utrymmen och utrustning.

Kommunernas ansvarsområden har successivt övertagits av landskapsregeringen, och när KST bildades för att garantera en likvärdig vård och omsorg ämnades äldreomsorgen utanför, vilket innebär att ett helhetsgrepp saknas. Så gott som alla äldre vill klara sig själva hemma så länge som möjligt, och vi behöver göra det möjligt genom insatser som stöder hemmaboendet, vi kan minska vårdkonsumtionen genom att lyfta hälsofrågor och se på effektiva hälsoinvesteringar.

FÖRSLAG 1

Kapitel: 220 Främjande av jämställdhet

S 37

Motivering: Det fjärde stycket på s 37 får en fortsättning enligt följande;
 ”Även utbildningsinsatser inom området ”Våld mot äldre” inleds, då det är ett område som kräver insatser.”

FÖRSLAG 2

Kapitel: 400 Allmän förvaltning

S 61

Motivering: Ytterligare fyra mål läggs till på s 61:

- ”-En övergripande utvärdering av systemet med samverkansavtal genomförs, demensriktlinjerna och kvalitetsrekommendationerna uppdateras, implementeras och kommuniceras.
- För att underlätta företagande inom sociala sektorn behöver hinder identifieras och elimineras. Samtidigt som detta skulle öka valfriheten för klienter och patienter skulle en avbyråkratisering leda till att nya företag startar och utvecklas.
- En sektors överskridande patient- och klientsäkerhetsplan tas fram. System med patient och/eller klientsäkerhetsombud inrättas.
- Avsaknaden av psykiatrisk vård kräver insatser, samt ett ökat fokus på äldre med psykisk ohälsa. Målsättningen bör vara en psykiatrisk vårdavdelning, men även ett mobilt psykiatriskt team och/eller psykiatrisk hemsjukvård.
- Det förebyggande hembesöket intensifierar sitt fokus på fallprevention samt övermedicinering eftersom ett stärkt förebyggande och hälsofrämjande arbete är en viktig framgångsfaktor. RAI mätning vid besöken inleds och besöken behöver få regelbundna uppföljningar.

FÖRSLAG 3

Kapitel: 400 Allmän förvaltning

S 62

Motivering: Kapitlet Institutionsvård på s 62 får en fortsättning enligt följande:

”Att flytta institutionsvården till ÅHS löser bara en del av de problem som finns. Det finns ytterligare behov av att lösa frågan med psykiatriska patienter och vi behöver såväl olika expert-team (psykiatriska team) som boendestödsteam, liksom funktionen som demenskoordinator. Kommunerna behöver få svar på hur landskapsregeringen tänkt lösa framtidens utmaningar inom äldreomsorgen så snart som möjligt, eftersom det påverkar deras planering av äldreomsorgen.”

FÖRSLAG 4

Kapitel: 400 Allmän förvaltning

S 62

Motivering: Tre ytterligare stycken under rubriken Äldreomsorg enligt fogas enligt följande:

”Det äldrepolitiska programmet fokuserar på att stöda friskfaktorer samt eliminera riskfaktorer, samt att stöda flera friska år och vilka viktiga insatser som kan göra det möjligt för våra äldre att bo hemma så länge de kan och

vill. Programmet svarar på frågan om det finns ett behov av att inrätta ett Äldrecentrum, ett center för äldre, där samordning och samverkan prioriteras för att utnyttja resurserna optimalt. Patient- och klientflödena behöver mätas för att kunna utvärdera riktade insatser. Demensvården kräver ett särskilt fokus i det äldrepolitiska programmet, som behöver innehålla en demensstrategi med kartläggning och åtgärdsplan såväl som uppdaterade demensriktlinjer. Frågan om hur behovet av en demenskoordinator samt demenskompetensteam får en lösning liksom hur vi ser till att vi har ett demensvänligt samhälle är viktiga frågor som programmet behöver svara på. Sjukskötare, socionomer och närvårdare kommer att bli en bristvara och det är viktigt att i god tid planera vilka utbildningsinsatser framtidens äldreomsorg kommer att behöva.

Många anhöriga drar ett tungt lass, och behöver ökat stöd. Vi behöver stöda anhöriga samt närståendevårdare på flera sätt. Vi behöver en översyn över befintliga stöd och svar på frågan om hur stödet bör ökas och hur även de informella närståendevårdarna kan ges möjligheter till mer flexibel avlastning. Vi behöver även bli bättre på att ta tillvara kompetens, resurser och erfarenheten i klient- och patientföreningarna för att öka patienters och klienters samt deras anhörigas delaktighet. Det behövs en anhörigstrategi som tas fram med berörda intressenter.

Det digitala utanförskapet behöver brytas, och det finns goda exempel i närregionerna på hur digitalt teknikstöd kan erbjudas för att sänka digitala trösklar för äldre så de kan bo hemma längre med hjälp av bland annat digitala vårdbesök. Tanken med ÅHS som huvudman för välfärdsteknik behöver snarast få en lösning. Införandet av servicesedlar behöver påskyndas, och alla sätt att underlätta företagande inom sociala sektorn prioriteras. Den digitala kompetensen behöver höjas vilket kan ske med hjälp av utbildningsinsatser inom välfärdsteknik.”

FÖRSLAG 5

Kapitel: 535 Utbildningsverksamhet

S 90

Motivering: Ett nytt sista stycke på s 90 fogas till motiveringen enligt följande;

”Kompetensbehovet inom äldrevården är särskilt akut och kräver åtgärder för att göra närvårdaryrket mera attraktivt för att trygga kompetensförsörjningen. Det är inte bara att rekrytera, vi behöver även engagera, motivera och behålla personal. Till det behövs en kartläggning över varför vårdpersonal lämnar yrket och vad som skulle få vårdpersonalen att stanna längre i yrket. En utbildningsstrategi för vårdområdet behöver tas fram. Vi behöver få flera att utbilda sig genom läroavtal genom att ha skilda grupper för detta. En geriatrisk kompetensutveckling prioriteras inom utbildningen, liksom utbildningsinsatser för personcentrerad vård samt inom välfärdsteknik, detta för att öka produktiviteten samt för att ha möjlighet att ge en bättre vård.”

FÖRSLAG 6

Kapitel: 848 Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet

S 147

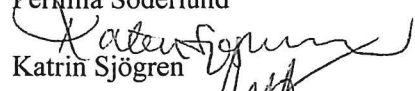
Motivering: Ett nytt mål för 2023 införs enligt följande:

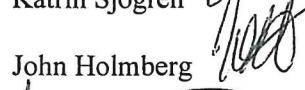
”-Den proaktiva tillsynen inom socialvården och främst äldrevården intensifieras. Fokus ligger på bemanningens inverkan på god vård och omsorg och

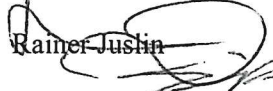
om bemanningen är i linje med vårdtyngden, dvs om personaldimensioneringen är tillräcklig. Ett annat område som kräver intensifierad tillsyn är kravet på klienters vårdplaner.”

Mariehamn den 11 november 2022

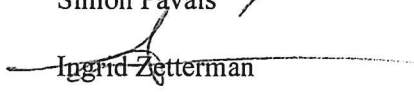

Pernilla Söderlund

Katrin Sjögren

John Holmberg

Rainer Justin

Simon Påvals

Ingrid Zetterman

Till Ålands lagting

En offensiv miljö- och klimatpolitik

I IPCC:s rapport 2022 betonas att världen, Europa och Norden har ett litet och snabbt krympande fönster att trygga en framtid där människor långsiktigt kan överleva, eftersom de allt vanligare extrema väder- och klimathändelserna har gett oåterkalleliga konsekvenser, där naturliga och mänskliga system utsätts för betydligt större påfrestningar än vad de kan anpassa sig till. Det behövs en proaktiv, sammanhållen, mätbar och strukturerad politik när det gäller ekonomi, klimat och biodiversitet. Det är fortfarande oklart på vilket sätt Åland ska tackla de utmaningar och omställningar EU:s gröna giv, Fit for 55 och EU:s taxonomi innebär. Den gröna given innebär att Åland ska vara klimatneutralt senast 2050 samt att växthusgaserna ska ned med 55 % till 2030. Samtidigt aviserar landskapsregeringen att man varken hinner med en egen klimatlag eller att utsläppsmålet till 2030 kommer att nås. Landskapsregeringen söker undantag för utsläpp, river upp beslut om miljövänlig skärgårdsflotta och beslutar att påbud om ladd-infrastruktur enbart ska gälla staden. Omställningen måste vara kostnadseffektiv, socialt balanserad och rättvis. Klimatåtgärderna måste integreras i alla politikområden. Den europeiska gröna given är färdplanen. EU:s klimatlag är en del av kärnan i den gröna given. Den är bindande och klimatåtagandena kommer att bli rättsliga skyldigheter.

Biodiversitet är en grundförutsättning för liv på jorden trots det fortsätter förlusten av biologisk mångfald och ödeläggelsen av ekosystem i en alarmrande hastighet. Friska ekosystem ger oss livsmedel, en tryggad livsmedelsförsörjning, rent vatten, koldioxidsänkor och skydd mot naturkatastrofer som orsakas av klimatförändringen. Framför allt bör skadade våtmarker, vattendrag, skogs- och jordbruksekosystem restaureras men också insekter, särskilt pollinerande insekter, behöver skyddas. Av ren självbevarelsedrift måste livsmedelsförsörjningen tryggas och livsmedelssystemens resiliens, hållbarhet, stärkas. Det behövs både ett helhetsgrepp och ledarskap omgående. Senfärdighet kommer att bli mycket dyrt.

FÖRSLAG 1

Rubrik i den allmänna motiveringen: Fokusområde 3 – Grön kraft på export

Sida: 9

Följande text läggs till som nytt sista stycke: Även Åland ska som helhet minska växthusgaserna med 55 % till 2030 och vara klimatneutralt senast 2050. Det innebär omfattande energieffektivisering och omställning av transporter, byggnation, sjöfart, jordbruk, industrier och avfallshantering. Landskapsregeringen kommer att utforma ett meddelande som tillställs lagtinget under våren

där det framgår hur Åland når målsättningarna i Parisavtalet med EU:s

FÖRSLAG 2

Kapitel: 300 Finansavdelningens förvaltningsområde, Allmän förvaltning

Sida: 51

Ändring av kapitelmotiveringar: *Följande text läggs till under punkt 7 under rubriken År 2023 är avsikten att:*

”Prioriterade områden för landskapets fastigheter är energieffektivisering, byggnation i trä samt revidering av internhyran med målsättningen att det lönar sig att minska elförbrukningen.”

FÖRSLAG 3

Kapitel. 300 Finansavdelningens förvaltningsområde, Allmän förvaltning

Sida: 51

Ändring av kapitelmotiveringar: *Följande text läggs till under en ny punkt under rubriken År 2023 är avsikten att:*

”Reseavdraget analyseras för att utveckla lagstiftningen och hitta bättre incitament för hållbara resvanor som likväl beaktar det regionala perspektivet som omställningstakten och folkhälsan.”

FÖRSLAG 4

Kapitel: 350 Penningautomatmedel

Sida: 55

Följande text läggs till som en fortsättning på andra stycket: Det finns en parlamentarisk enighet att reserverade medel ska säkerställa tredje sektorns verksamhet och dessutom användas för forsknings-, utvecklings- och pilotprojekt inom ramen för utvecklings- och hållbarhetsagendan.

FÖRSLAG 5

Moment: 38000 Pensioner och pensionsrelaterade utgifter

Sida: 57

Ändring av momentmotiveringen: *Under rubriken ”Inkomster” läggs en ny mening in i det första stycket efter texten ”Landskapsregeringen förutsätter att pensionsfondens styrelse vid val av olika placeringsalternativ beaktar hållbarhetsprinciperna.” enligt följande:*

”Ytterligare bör styrelsen analysera EU:s gröna giv, Fit for 55 samt EU:s taxonomi och dess inverkan på pensionsfondens förvaltning. Taxonomin är ett redovisningsramverk och verktyg som syftar till att driva investerare och företag mot en koldioxidsnål och resurseffektiv ekonomi.”

FÖRSLAG 6

Kapitel: 440 Naturvård

Sida: 58

Ändring av motiveringen: *Texten under rubriken Mål år 2023 får ett nytt tillägg:*

- För att minska förlusten av omistliga naturvärden samt säkerställa att ekosystemen förblir robusta och fortsätter leverera ekosystemtjänster som är nödvändiga för välfärd och ekonomisk tillväxt inleds arbetet med att ta fram en strategi med mätbara mål för biologisk mångfald och ekosystem.

FÖRSLAG 7

Moment: 44000 Naturvård, verksamhet

Sida: 72

Följande text läggs till: *Det nästsista stycket får en fortsättning enligt följande:*

”Vandringslederna ska i så stor utsträckning som möjligt anpassas till personer med rörelsehinder. Nya vandringsleder bör även kunna nyttjas av terrängcyklister.”

FÖRSLAG 8

Kapitel: 460 Cirkulär ekonomi

Sida: 76

Följande text läggs till: *Under rubriken Mål år 2023 fogas en ny punkt enligt följande:*

- En strategi för cirkulär ekonomi är en väsentlig del i att nå hållbarhetsmålen men även ett sätt att underlätta för företag att bedriva sin verksamhet på ett resurseffektivt sätt. Under året inleds arbetet med att ta fram en färdplan för cirkulär ekonomi med konkreta och mätbara mål.

FÖRSLAG 9

Moment: 615 Främjande av livsmedelsproduktion

Sida: 102

Följande text läggs till: *Ett nytt tredje stycke fogas enligt följande:*

”Marginalen för jordbruket är små men för att säkra lönsamhet och konkurrenskraft måste målsättningen vara ett fossilfritt jordbruk. Jordbruket står för 15 % av våra växthusgasutsläpp. Under året inleds arbetet med att ta fram en färdplan för ett fossilfritt åländskt jordbruk.”

FÖRSLAG 10

Kapitel: 615 Främjande av livsmedelsproduktion

Sida: 102

Följande text läggs till kapitel motiveringen: ”Pollinerande insekter utgör en av de

viktigaste ekosystemtjänsterna för den globala livsmedelsproduktionen. Vår bistam är frisk och under långa tider varroa-fri. Glyfosat utgör en betydande risk för bistammen. Landskapsregeringen förbereder lagstiftning kring ett förbud mot användning av glyfosat.”

FÖRSLAG 11

Moment: 74700 Övrig trafik, verksamhet

Sida: 123

Ändring av momentmotivering: *Följande text läggs till under rubriken Utgifter efter det första stycket:*

”...En väsentlig del i kommande upphandling är behovet att minska växthusgasutsläppen i kollektivtrafiken.”

FÖRSLAG 12

Moment: 76010 Utgifter för drift och underhåll av vägar

Sida: 127

Ändring av momentmotivering: *Följande text läggs till under rubriken Utgifter som ett tillägg till det tredje stycket:*

”Med målsättningen att få flera artrika vägar inleds ett projekt med att uppgöra skötselplaner för vägrenar med syftet att öka den biologiska mångfalden, öka attraktionskraften samt utgöra underlag för grönyteskötseln.”

Mariehamn den 11 november 2022

Katrin Sjögren

John Holmberg

Rainer Juslin

Simon Påvals

Pernilla Söderlund

Ingrid Zetterman

Till Ålands lagting

Regional utveckling och tillgänglighet

Ökad tillgänglighet

Att mycket av näringsliv, samhällsservice och administration ofta av rent logistiska skäl dras till varandra och bildar centra är naturligt. Genom planläggning och koncentration av bostadsområden bildar dessa tätorter som såväl producerar som konsumerar service. På Åland finns tre mycket tydliga sådana, nämligen i Mariehamn, Jomala och Finström. Det får ändå inte bli så att landsbygden och skärgården helt glöms bort i samhällsplaneringen av bara farten. Samhällsservice och kultur ska göras tillgängligt för fler ålänningar genom anpassade lösningar som långt bygger på kommunikation, digitala verktyg för distansarbete eller -undervisning och infrastruktur.

Infrastruktur

Kollektivtrafikens rutter och turtäthet måste göras attraktiva så att fler resenärer på stora delar av fasta Åland av miljöskäl väljer att nyttja dessa fortskaffningsmedel för sina transportbehov i den mån det är försvarbart, ändamålsenligt och rimligt. En ny generation ålänningar som åker kollektivt kan uppfostras exempelvis genom att erbjuda alla barn och unga i grundskoleåldern avgiftsfria busstransporter under hela året.

Lika viktigt är att skärgårdstrafikens upplägg och turtäthet möjliggör smidiga transporter för både näringsliv och boende. Arbetspendlingen ska säkras. Det har blivit allt vanligare att fritidsboende i arbetsför ålder väljer att förlänga sin vistelse i skärgården även utanför den egentliga semesterperioden varför tillgängligheten måste bibehållas. Genom att bygga fasta förbindelser kan skärgårdstrafikens upplägg utvecklas och effektivisas och därmed möjliggöra arbetspendling mellan skärgårdskommunerna.

Trafiklösningarna över huvud taget ska utformas så att flaskhalsar kan undvikas. Utformningen av östra utfarten i Mariehamn behöver ses över för att inte riskera att bli en barriär mot vattnet men också för att förbättra funktionaliteten för bilburna resenärer från färjorna och alla de tusental som pendlar till/från stan varje morgon. En ny vägplan tas fram för utfarten liksom även sjukhuskorsningen som under dagliga trafiktoppar försvårar framkomligheten. Likaså är Lemströms kanal i behov av översyn och i samband med den bör man se

på lösningar som inte ytterligare begränsar trafikflödet vare sig på land eller till sjöss.

Det är en stor brist att inte landskapsregeringen förmått presentera ett meddelande till lagtinget utifrån den s.k. tunnelkommitténs betänkande trots att det överlämnades till landskapsregeringen redan i mars. Ännu större brist är att den sedan ännu längre tillbaka utlovade omställningsplanen för skärgårdstrafiken inte heller levererats. Omställningsplanen, i vilken slutsatser från tunnelkommitténs arbete borde ingå, borde ligga till grund för denna budget och för hur den framtida trafiken i skärgården ska vara uppbyggd. Det är därför vanskligt att ta ställning till enskilda inspel och anslag då helhetsbilden för det framtida upplägget förblir dunkel.

Det finns dock ett signalvärde i att det reserveras anslag för investeringar som siktar framåt. Signalvärdet finns i det investeringsanslag om 500.000 € som reserveras för en förstudie och kärnbörningar inom projektet fast förbindelse till Föglö. Ett mer genomtänkt intryck skulle man dock få om detta anslag skulle utgöra en del av en större plan för det framtida trafiksystemet i skärgården. Detsamma gäller skrivningen om att återaktivera arbetet med Prästösundsbron, som dock saknar anslag. Signalvärden har betydelse men minskar i värde då det saknas konkreta tankar om hur tillgängligheten i den åländska skärgården ska säkras på längre sikt.

Långnäs hamn AB föreslås överta ansvaret för alla landskapsägda hamnar och färjefästen och ett trafikverk ska bildas. Trafikverket ska handha all administration, ledning och förvaltning inklusive upphandling av all trafik som bedrivs på Åland till sjöss, på land och i luften. En plan för bildandet av Landskapets trafikverk ska tas fram genom att utgå från hur Fastighetsverket bildades.

Barnomsorg och skola

Skolan i kommunen ska pulsera av sjudande liv och rörelse. Det är viktigt att lands- och skärgården också bebos av barnfamiljer för att kommunens skola som kunskapscentrum och kulturbärare ska ha tillräcklig livskraft. Därför måste skolan ges tillräckligt ekonomiskt stöd för att kommunens attraktionskraft kan bibehållas. Den regionala aspekten är av största vikt om hela Åland ska vara levande. Barnomsorgsbehoven är väldigt olika från familj till familj och över tid. Det är svårt att tillämpa schablonmässiga lösningar på enskilda och unika förhållanden som dessutom kan variera beroende på föräldrarnas arbete. Barnomsorgen i kommunerna ska kunna tillmötesgå de flesta behov utan att för den skull överta individernas huvudsakliga ansvar för omsorgen.

Det ska inte vara någon skillnad var man bor på Åland för att kunna åtnjuta ett fullgott undervisningsutbud i grundskolan. Genom samarbete om huvudmannaskap och distansundervisning kan enskilda elever erbjudas exempelvis språkundervisning även om intresset för ett specifikt ämne i den egna skolan är begränsat. På så sätt kan grundskolan bli lika för alla, oavsett bosättningsort.

Äldreomsorg

Förr fanns det skola, post och butik i alla lite större byar och ordningen i byarna upprätthölls av länsman eller den lokala polisen. Idag är skolorna oftast koncentrerade till kommunens centrum medan posten oftast samarbetar med butiken i samma kommuncentra. Postutdelningen kommer i framtiden att ske endast varannan dag medan polismyndighetens tjänster erbjuds på nätet eller i Mariehamn. Det är viktigt att de medborgare som saknar digitala resurser säkras tillgång till manuella tjänster för att kunna leva ett aktivt liv även på ålderns höst.

Efter att socialservicereformen genomfördes på Åland har det blivit allt tydligare att äldreomsorgen inom kommunerna också behöver ett effektiviserat samarbete gällande administration, specialkompetens och personalresurser. Det ska inte vara någon skillnad var man är bosatt på Åland för att kunna erhålla adekvat service för den äldre befolkningen. På ålderns höst ska de praktiska omständigheterna för ett fullgott liv underlättas. Inledningsvis ska en samordning av institutionsvården prioriteras.

Sysselsättningsgraden

Den arbetsföra befolkningen behöver vara sysselsatt för att uppnå en tillräcklig bärkraft i samhället. Dels handlar det om ekonomisk tillväxt på macronivå men eftersom Åland är indelat i många kommuner av varierande storlek behöver även varje micronivå sin skatteuppbörd och därmed tryggad finansiering för upprätthållande av lagstadgad service. Därför behöver landskapets infrastruktur möjliggöra transporter av människor och tjänster i alla riktningar. Det är fullt möjligt att transporterna framöver måste effektiviseras med modern teknik. På sina håll har transportbehov tryggats med drönare vilket kan vara en möjlighet även för Ålands 6000 öar och skär.

FÖRSLAG 1

Kapitel: 740 Ålandstrafiken

Sida: 121

Följande text läggs till som ett nytt sista stycke: ”En plan för bildandet av Landskapets trafikverk tas fram genom att utgå från hur Fastighetsverket bildades. Trafikverket ska handha all administration, ledning och förvaltning inklusive upphandling av all samhällsfinansierad trafik som bedrivs på Åland till sjöss, på land och i luften.”

FÖRSLAG 2

Kapitel: 760 Kostnader för väghållning

Sida: 128

Följande text läggs till som ett nytt sista stycke: Föreslås en utredning över huvudmannaskap och ansvar för landskapsägda hamnar och färjefästen i syfte att effektivisera verksamheten. Tänkbara

huvudmän är ex. Långnäs hamn AB eller det föreslagna Trafikverket.

FÖRSLAG 3

Moment: 74700 Övrig trafik., överföringar

Sida: 123

Följande text läggs till som nytt sista stycke: En ny generation ålänningar som åker kollektivt kan uppfostras genom att erbjuda alla barn och unga i grundskoleåldern avgiftsfria busstransporter. Föreslås att en regional analys, innehållande även en barnkonsekvensanalys, görs för att ta fram en adekvat finansieringsmodell.

FÖRSLAG 4

Moment: 976000 Infrastrukturinvesteringar (R)

Sida: 190

Följande text läggs till som nytt sista stycke: Anslaget för de geologiska utredningarna villkoras och tillgängliggörs först efter att omställningsplanen för skärgårdstrafiken presenterats för och godkänts av lagtinget. Ett frigörande av anslaget förutsätter tydliga skrivningar om att skärgårdstrafikens framtida upplägg utgår från en fast förbindelse till Föglö och en hamnanläggning i Östra Föglö varifrån trafiken leds vidare ut i skärgården.

FÖRSLAG 5

Kapitel: 9760 Kostnader för väghållning

Sida: 188

Följande text läggs till som nytt sista stycke: Utformningen av östra utfarten i Mariehamn ses över för att inte riskera att bli en barriär mot vattnet men också för att förbättra funktionaliteten för bilburna resenärer. En ny vägplan tas fram för utfarten liksom även sjukhuskorsningen. I samband med en översyn av Lemströms kanal utreds lösningar som inte ytterligare begränsar trafikflödet.

FÖRSLAG 6

Kapitel: 750 Kostnader för sjötrafik

Sida: 124

Följande text läggs till i fjärde stycket under Utgifter som en ny tredje mening: I syfte att avlasta Norra linjen upphandlas dagliga avgångar från Långnäs till Snäckö, via Överö, för Tvärgående linjen. Ringa kostnader kan tillkomma men kan försvaras av det mervärde som uppkommer för resenärer och miljö då färjan slipper onödig tomgångskörning och förflyttning ut och in i Överö färjfäste, exempelvis då det nyttjas för andra anlöp.

FÖRSLAG 7

Kapitel: 750-751 Kostnader för sjötrafik

Sida: 124

Följande text läggs till efter sista stycket på sidan: Upphandlingarna, som ska möjliggöra flexibla justeringar i avgångstider under avtalsperioden beroende på externa faktorer, ska säkra pendlare fortsatt tillgång till arbetsplatser i minst samma, eller gärna högre, omfattning som idag. Upphandlingarna för de enskilda linjerna ska beakta obrutna flöden på och mellan linjerna. I fall av förseningar i anlop och avgång uppstår ska ett system för underrättande av kombinerande skärgårdsfärja framtas gällande bokade fordon som mot egen förskyllan försenas till nästa anslutning.

Utgångspunkten ska vara att upphandla ett kostnadseffektivt och optimerat trafiksystem.

FÖRSLAG 8

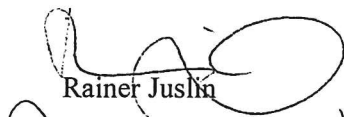
Kapitel: 747 Övrig trafik

Sida: 123

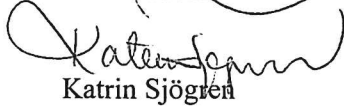
Följande text läggs till efter sista stycket på sidan: Upphandlingarna ska säkra pendlare fortsatt tillgång till arbetsplatser i minst samma, eller gärna högre, omfattning som idag. Upphandlingarna för de enskilda linjerna ska beakta obrutna flöden på och mellan linjerna. I fall av förseningar i anlop och avgång uppstår ska ett system för underrättande av kombinerande skärgårdsfärja framtas gällande bokade fordon som mot egen förskyllan försenas till nästa anslutning.

Utgångspunkten ska vara att upphandla ett kostnadseffektivt och optimerat trafiksystem.

Mariehamn den 11 november 2022

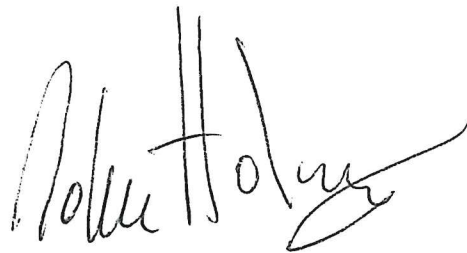
Rainer Juslin

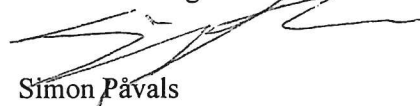
Katrin Sjögren

Pernilla Söderlund

John Holmberg

Simon Påvals

Ingrid Zetterman

Till Ålands lagting

Unga och utbildning

I otrygga tider är makthavares främsta uppgift att ingjuta framtidstro genom åtgärder som ger trygghet, förutsägbarhet och kontinuitet för enskilda medborgare, familjer och företag. Samhällets hållbara utveckling är helt beroende av att enskilda medborgare vågar tänka långsiktigt och satsa på att framtiden är ljus, för dem själva och deras nära. Oavsett om det gäller arbetslivet, boende, studier eller att starta en familj eller ett företag.

Styrkan och resiliensen i en liberal demokrati sitter i samspelet mellan samhällets och den ansvarstagande medborgaren som känner tillit och delaktighet i samhällsbygget. Detta samspel är avgörande för att vår liberala demokrati ska utvecklas för allas bästa, med människan i centrum framför strukturerna. Den som lämnas utanför kommer att känna sig utanför och inte finna något värde i att delta eller bidra till varken sin egen eller samhällets framgång. Utanförskapet är något vi måste bekämpa till varje pris för att undvika de enorma kostnader som det medför, dels ekonomisk men framför allt i mänskligt lidande.

Liberalerna vill med denna samlingsmotion presentera åtgärder för att stärka våra barn och ungas personliga utveckling och alla medborgares utbildningsmöjligheter för att vårt samhälle ska kunna vara en grogrund för jämlik personlig utveckling för alla på Åland oavsett boendeort eller social status. Samtidigt gäller i dessa ekonomiskt tuffa tider att i första hand inom existerande resursramar söka vägar att effektivisera gällande strukturer och finansiera åtgärder med existerande medel och i andra hand att tillföra medel till en långvarig strukturell investering.

ÅSUBS drogvaneundersökningen för 2022 visar att det för unga personer finns ett tydligt samband mellan berusningsdrickandet och tobaks- samt narkotikabruk. Resultaten visar att de unga som dricker sig berusade minst en gång i månaden mer regelbundet använder tobaksprodukter och narkotika än de övriga svarande. Berusningsdrickandet har även ett markant samband med att de svarande har blivit erbjudna narkotika. Vad gäller fördelningen av narkotikaanvändningen i gymnasieåldern så har Ålands Yrkesgymnasium med nästan 11% liksom 2021 nästan dubbelt så höga procenttal som Ålands Lyceum med drygt 6% och dessutom en procentenhet högre än förra året. Från lagstiftande håll behöver vi ta denna skillnad på allvar och bygga likvärdiga förutsättningar för alla studeranden oavsett sociokulturell bakgrund eller val av utbildning. Här anser vi att det sociala hälsoarbetet kopplat till ungdomar i skolåldern i kombination med föräldrastöd och ANDTS-förebyggande åtgärder måste prioriteras för att komma åt problemen. Det sociala arbetet i grundskolan måste även formaliseras för att ge likvärdiga förutsättningar för alla skolungdomar att få stöd på Åland. Liberalerna ser det som nödvändigt att arbetet med etableringen av en fysisk ungdomsmottagning för alla ungdomar på Åland inleds omgående. Vi behöver även se till att den åländska polisen har möjlighet att utveckla sitt relationsbyggande arbete gentemot unga personer.

Liberalerna menar att konceptet med en Ålandsmodell, inspirerad av Islandsmodellen fast efter åländska förutsättningar, skulle vara ett bra sätt att ge åländska ungdomar möjlighet till en aktiv fritid på lika villkor. Mycket forskning visar att ju fler som får

tillgång till aktiviteter som idrott, musikskapande, dans, teater och bild- och form, desto bättre är folkhälsan bland den gällande åldersgruppen. Enligt en rapport från svenska Centrum för Idrottsforskning som gjordes 2019, har det visat sig att intresset för organiserad idrott i klubbar minskar och att ungdomar i högre grad föredrar friare individuella satsningar som främst är hälsofrämjande. Detsamma tror vi att gäller för att även andra typer fritidsaktiviteter som ska locka dagens unga, oavsett i vilken sektor de arrangeras. Ålands starka och välmående föreningsliv kan således ha en stor och viktig roll för en Ålandsmodell. Vi vill satsa på lättillgängliga aktiviteter med låg tröskel i direkt anslutning till skoldagen där individen deltar på egna villkor och har möjlighet att satsa i vidare steg. Detta koncept kräver också en insats för att ge möjlighet för barn och unga att kunna ta sig till dessa aktiviteter direkt efter skoltid, vilket i sin tur ställer krav på jämlik och effektiv kollektivtrafik.

Utbildning är avgörande för individens möjligheter att skapa det liv hen önskar och är dessutom avgörande för samhällets konkurrenskraft och tillväxtpotentialer. En gymnasieexamen som antingen fortsätter i vidare studier eller i ett yrkesliv är en av de bästa samhällsinvesteringar som kan göras i en liberal demokrati. På Åland har vi potential att kunna erbjuda världens bästa skolgång med smidiga övergångar mellan de olika stadierna och individuellt anpassade bildningsformer för att så många som möjligt ska kunna inleda ett arbetsliv, utveckla sina färdigheter eller helt byta yrkesbana.

Grundskolans kunskapsbas den viktigaste faktorn för att utjämna förutsättningarna mellan barn från olika uppväxtmiljöer och socioekonomiska bakgrunder. Därför måste vi jobba på barns personliga trygghet ända från förskolan för att de viktiga insatser som idag görs i högstadiet ska fungera effektivt. Bland de insatser som är mest komplicerade och kräver ett mångfasetterat och särskilt tätt samarbete mellan skola och socialvård, är arbetet med att förebygga och motverka problematisk skolfrånvaro. Även högstadiets studiehandledare har en mycket viktig roll när det gäller att hitta en utbildning som matchar elevens intressen och förutsättningar för att i långa loppet undvika avhopp och hemmasittande i gymnasialstadiet. Alla insatser för att utveckla grundskolans kvalitet och flexibilitet gynnar i högsta grad Ålands attraktionskraft gentemot barnfamiljer. Socioekonomiska skillnader riskerar även att fortplantas i gymnasialstadiet på grund av att kostnadsvariationer mellan olika skolor riskerar att styra individers val till vidareutbildning eller yrkesbransch. Det åländska gymnasialstadiet är även det enda i Finland som inte är lagstadgat kostnadsfritt, vilket i sin tur äventyrar konkurrenskraften gentemot de övriga skolorna i landet. Dessa faktorer riskerar att eftersätta utbildningsnivån bland åländska ungdomar jämfört med riket inom en snar framtid. Därför är det av högsta vikt att Landskapsregeringen lagstiftar och budgeterar för ett avgiftsfritt gymnasium på Åland som i huvudsak finansieras med studiestödsmedel.

FÖRSLAG 1

Kapitel: 400 Social- och miljöavdelningens förvaltningsområde

Sida: 62

Ändring av motiveringen: *Följande text under rubriken 400 Allmänna förvaltningen Mål 2023 punkt 6:*

”uppdatera tobakslagen inklusive revideringar för implementering av EU-direktivet om HTP (Heated Tobacco Products)”

Ändras till:

uppdatera tobakslagen inklusive revideringar för implementering av EU-direktivet om HTP (Heated Tobacco Products). Möjligheten att införa elektronisk ID-kontroll vid köp av tobak i dagligvaruhandel tas i beaktande.

FÖRSLAG 2

Moment: 41000 Övriga sociala uppgifter, verksamhet

Sida: 64

Ändring av motiveringen: *Följande text i sista stycket i moment-motiveringen:*

”Målsättningen i det fortsatta arbetet är ett förslag på strategiska riktlinjer och åtgärder för att skapa en långsiktig och förvaltningsövergripande strategi som en del av utvecklings- och hållbarhetsagendan och förverkligande av barns rättigheter enligt FN:s Barnkonvention”

Ändras till:

Målsättningen i det fortsatta arbetet är ett förslag på strategiska riktlinjer och åtgärder för att skapa en långsiktig och förvaltningsövergripande strategi med fokus på att uppfylla kriterierna för barnkonsekvensanalys och EU:s förstärkta ungdomsgaranti som en del av utvecklings- och hållbarhetsagendan och förverkligande av barns rättigheter enligt FN:s Barnkonvention.

FÖRSLAG 3

Moment: 42000 Övriga hälso- och sjukvårdsuppgifter, verksamhet

Sida: 67

Ändring av anslag: -

Ändring av motiveringen: *Följande text under rubriken Utvecklingsarbete, utredningsarbete och strategier:*

”I samband med projektet barn och ungdomars hälsa och välmående intensifieras arbetet med att förverkliga en ungdomsmottagning och genom det organisera och samla resurser till en verksamhet som är tillgänglig för barn och unga.”

Ändras till:

”I samband med projektet barn och ungdomars hälsa och välmående inleds arbetet med att förverkliga en fysisk ungdomsmottagning genom att upphandla en tvärssektoriell samordning i syfte att organisera och samla resurser till en verksamhet som är tillgänglig för barn och unga.”

FÖRSLAG 4

Moment: 42000 Övriga hälso- och sjukvårdsuppgifter, verksamhet

Sida: 69

Ändring av anslag: -

Ändring av motiveringen: *Följande text i första stycket under rubriken Informations- och utbildningsinsatser:*

”Kompetenshöjande utbildning för skolhälsovårdare för att ge dem verktyg för att kunna bemöta elever med psykisk ohälsa anordnades åren 2020, 2021 och 2022 i samarbete med Högskolan och ÅHS. En fortsättning och uppföljning på den kompetenshöjande utbildningen planeras 2023, 6.000 euro”

Ändras till:

Kompetenshöjande utbildning för skolhälsovårdare för att ge dem verktyg för att kunna bemöta elever med psykisk ohälsa anordnades åren 2020, 2021 och 2022 i samarbete med Högskolan och ÅHS. En fortsättning och uppföljning på den kompetenshöjande utbildningen planeras 2023 som inkluderar metodutbildning för screening av psykisk ohälsa i grundskolan, 6.000 euro.

FÖRSLAG 5

Moment: 42000 Övriga hälso- och sjukvårdsuppgifter, verksamhet

Sida: 69

Ändring av anslag: -

Ändring av motiveringen: *Följande text i läggs till under rubriken Informations- och utbildningsinsatser:*

”Fortbildningstillfällen för skolpersonal gällande neuropsykologiska funktionshinder planeras i samarbete med ÅHS Barn- och ungdomspsykiatri.”

FÖRSLAG 6

Moment: 44510 Penningautomatmedel för social och miljöverksamhet (R)

Sida: 73

Ändring av anslag: -

Ändring av motiveringen: *Följande text läggs till efter första meningen under rubriken Utgifter:*

”Landskapsregeringen avser att från och med 2023 säkra långsiktig finansiering av Folkhälsan på Ålands samordningsfunktion för ANDTS-arbete för hela programperioder.”

FÖRSLAG 7

Kapitel: 515 Penningautomatmedel för ungdomsarbete och idrott

Sida: 86

Ändring av motivering: *Första punkten under rubriken Mål 2023:*

”programmet för idrott, motion, hälsa och en aktiv fritid från år 2017 revideras i samverkan med Ålands idrott”

ändras till:

programmet för idrott, motion, hälsa och en aktiv fritid från år 2017 revideras i samverkan med Ålands idrott, Fritidsledarna på Åland, ungdomsledare och aktörer från tredje sektorn för att ta fram ett koncept för Ålandsmodellen som är en tvärsektoriell satsning på fysisk aktivitet, kultur och olika fritidsmöjligheter direkt efter skoldagen för elever i grundskolan.

FÖRSLAG 8

Kapitel: 515 Penningautomatmedel för ungdomsarbete och idrott

Sida: 86

Ändring av motivering: *Tredje punkten under rubriken Mål 2023:*

”en satsning på fysisk aktivitet, kultur och olika fritidsmöjligheter i anslutning till undervisning i grundskolorna och förskola föreslås i form av ett särskilt anslag som kan sökas av kommunerna. Beredningsarbetet sker i samråd med Ålands Idrott samt”

ändras till:

en satsning på rörelse, kultur och olika fritidsmöjligheter i anslutning till undervisning i grundskolorna och förundervisning föreslås i form av ett särskilt anslag som kan sökas av kommunerna. Beredningsarbetet sker i samråd med Ålands Idrott, Fritidsledarna på Åland, ungdomsledare och berörda aktörer inom tredje sektorn.

FÖRSLAG 9

Kapitel: 515 Penningautomatmedel för ungdomsarbete och idrott

Sida: 86

Ändring av motiveringen: *Följande punkt läggs till under rubriken*

Mål 2023:

Landskapsregeringen avser under att under året göra en utbildningsinsats för att utveckla ungdoms- och fritidsarbetet på digitala arenor

FÖRSLAG 10

Kapitel: 535 Utbildningsverksamhet

Sida: 90

Ändring av motiveringen: *Kapitlets motivering ändras till följande lydelse:*

Det åländska utbildningssystemet består av skolor och utbildningar som erbjuder grundskoleutbildning, utbildning på gymnasie- och högskolenivå samt utbildning inom ramen för fri bildningsverksamhet i organiserad skolform.

Landskapsregeringen strävar efter att uppnå en hållbar utveckling i utbildningssystemet. Målet är att skapa ett utbildningssystem som möter allas behov av utbildning. Utbildningen ska främja välmående och utveckla redskap för ett livslångt lärande, skapa förutsättningar till framgång på en föränderlig arbetsmarknad samt underlätta nya invånares integration i det åländska samhället. Den åländska utbildningen ska präglas av hållbarhet, jämlikhet och jämställdhet, integration, entreprenörskap, flexibilitet och digitalisering. Välmående är ett särskilt utvecklingsområde inom alla utbildningsformer, men speciellt inom grundskola och utbildning på gymnasienivå. Landskapsregeringen avser att erbjuda möjlighet till behörighetsgivande utbildning för speciallärare inom barnomsorg och grundskola med start år 2024. Genom sitt projekt Gymnasieutbildning för alla unga, bygger landskapsregeringen upp strukturer för att stärka kontinuiteten i ungas utbildningsväg från grundskolan, genom utbildning på gymnasienivå till en gymnasieexamen som kan utgöra grund för fortsatta studier eller karriär i arbetslivet. Inom projektet granskas lagstiftningsbehov, tydliggörs kommuners, myndigheters och skolors uppdrag och utvecklas strukturer, arbetssätt och rutiner genom samverkan mellan berörda myndigheter. **I och med en revidering av gymnasielagen avser Landskapsregeringen att under 2023 lagfästa grundläggande gymnasiestudier på Åland som kostnadsfria för studerande. Förslaget finansieras genom en omfördelning av anslaget Studiestöd, ej högskola.**

Arbetslivsanknuten yrkes- och fortbildning samt yrkesutbildning för vuxna är ett växande utvecklingsområde liksom den utvecklings- och forskningsverksamhet som bedrivs i anslutning till högre utbildning. Landskapsregeringen avser inleda ett arbete med att genom gymnasieförordningen möjliggöra för Ålands gymnasium att bilda ett gemensamt bolag med lämplig branschorganisation för att utarbeta flexibla lösningar för kortkurser, certifikatkurser och fortbildning. Genom detta förbättras möjligheterna att på ett

bättre sätt möta de direkta behov av utbildning som uppstår för vuxna personer i arbetslivet.

Landskapsregeringen stöder undervisningen, utarbetar strategier, styrdokument och regelverk för de olika utbildnings- och verksamhetsformerna samt följer upp verksamheterna. En ny läroplan för barnomsorgen har tagits i bruk under år 2022 och för grundskolan under år 2021. Implementeringen av de nya läroplanerna pågår. **För att ge likvärdiga förutsättningar för åländska grundskoleeleverna avser utbildningsavdelningen att under året ta vid lagstiftningsåtgärder så att det är möjligt att läsa valfria språk på distans samt att programmering blir ett valbart ämne i grundskolan från och med senast höstterminen 2024. För att befästa den höga kunskapskvalitet som den åländska grundskolan levererar, införs nationella prov i grundskolan som stöd för likvärdig och rättvis betygsättning** En ny IT strategi är under utveckling för utbildningssystemet. **Den stigande andelen av hemskolade elever ställer krav och utmaningar på grundskolesystemet. Utifrån landskapsregeringens utredning tas lagstiftning fram under våren 2023 och en av grundskolorna inom landskapet ges i uppdrag att agera centralaktör för hemskolade elever på hela Åland, vilket finansieras med en omfördelning av landskapsandelar. Ny lagstiftning om gymnasieutbildningen och om Högskolan på Åland tas fram. Utbildningsavdelningen ger Ålands gymnasium i uppdrag att utreda på vilket sätt utbildning till välfärdstekniker kan anordnas för åländska studeranden. Utbildningsavdelningen arbetar för att utbildningsinstanserna tillgodoser tillräcklig kvalitet och antal utbildningsplatser inom IT-sektorn som helhet för att kunna möta arbetsmarknadens behov. Landskapsförordningen om barnomsorg och grundskola revideras så att Ålandsprovet för skol- och barnomsorgsledare inte längre utförs.**

Landskapsregeringen avser att utreda hur Ålands folkhögskolas verksamhetsförutsättningar kunde utvecklas inom Ålands gymnasiums organisation.

Under de senaste åren och har flera förändringar rörande Högskolan på Åland gjorts, så att Högskolan på Åland bland annat utgör en resultatenheter, en ny finansieringsmodell har tagits fram, ett nytt tjänstekollektivavtal för undervisningspersonalen har införts och så föreslås att budgetanslagen för Högskolans verksamhet görs tvååriga för att hantera över-/underskott mellan år. I och med dessa förändringar finns förutsättningar att utveckla verksamheten varför landskapsregeringen i detta skede gör uppehåll i arbetet med en bolagisering av Högskolan på Åland. Därtill kommer landskapsregeringen fortsätta att utveckla förutsättningarna för högre utbildning och forskning genom att bl.a. arbeta för tillkomsten av forskningsstrukturer.

Landskapsregeringen har ett differentierat utvecklings- och tillsynsansvar över den kommunala utbildningsverksamheten som omfattar barnomsorgen, grundskolan och grundvux samt ett allmänt lednings-, tillsyns- och utvecklingsansvar över utbildning efter grundskolan. Landskapsregeringen avser att se över tillsynen av de olika utbildningsformerna i avsikt att utveckla sin tillsynsverksamhet. **I nya grundskolelagen finns krav på trestegsstöd och krav på stöd för psykosocial hälsa. Landskapsregeringen kommer under 2023 att hålla i ett proaktivt tillsynsprojekt i syfte att stöda kommunerna att uppfylla lagen i samtliga undervisningsstadier. Landskapsregeringen ger utbildningsavdelningen i uppdrag att under året påbörja en**

kartläggning kring de åländska grundskolelärares administrativa och sociala arbetsbörda utöver det pedagogiska uppdraget.

Utbildningsavdelningen genomför under året en utredning om hur en internationell skola skulle kunna ordnas på Åland. Det innebär att skolan skulle följa en internationell läroplan. Målet är att det skulle ske tillsammans med de mer internationaliserade storbolagen på Åland eller tillsammans med tredje sektorn, alternativt en kombination. En åländsk grundskola kunde fungera som värd. Slutmålet bör vara att man på Åland kan läsa enligt internationell läroplan från årskurs ett till studentexamen

FÖRSLAG 11

Kapitel: 825 Ålands Polismyndighet

Sida: 134

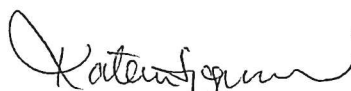
Ändring av motiveringen: *Följande text läggs till efter fjärde stycket:*

Prioriteringar görs för att ungdomspolisen ska kunna utveckla det relationsbyggande arbetet gentemot ungdomar, dels genom en behörighetsöversikt gentemot riket, dels genom att finansiera samverkan med externa aktörer via projektet för barn- och ungdomars hälsa och välbefinnande.

Mariehamn den 11 november 2022

Simon Påvals

Katrin Sjögren

John Holmberg

Rainer Juslin

Pernilla Söderlund

Ingrid Zetterman

Till Ålands lagting

Hälso- och sjukvård

Att bedriva hälso- och sjukvård på en ö är utmanande och vi behöver använda resurser på rätt sätt. Vi behöver prioritera och ställa om till en proaktiv och förebyggande vård för att minska på kostnaderna för den dyrare specialistsjukvården. Ett målinriktat folkhälsoarbete och effektiva hälsoinvesteringar lägger grunden för ålänningars hälsoutveckling, och det uppdraget och ansvaret behöver tydliggöras. Kostnaderna för specialistsjukvård kan sjunka eller dämpas om vi förebygger hälsoproblem, men incitament och strukturer för detta saknas. Kommunernas långsiktiga arbete för välfärd, hälsa och förebyggande åtgärder behöver koordinering såväl som uppföljning för att minska vårdkonsumtionen, men saknar kanske både kompetens och resurser för hälsofrämjande insatser. Hälso- och sjukvården behöver effektiva vårdkedjor men det finns en gränsdragningsproblematik som behöver tydliga processer såväl som samarbetsstrukturer. Att ge vård på rätt nivå, men även i rätt tid och på rätt plats sparar både tid och pengar, och vi behöver tillgodose ålänningarnas behov av sjukvårdsupplysning som ger ålänningarna möjlighet att ta större ansvar för sin egen hälsa samt råd och information om egenvård dygnet runt. För att vården ska bli hållbar är det därför angeläget att de som kan tar hand om sin hälsa på egen hand och vid behov får stöd från vården i form av rådgivning, patientutbildningar och digitala hälsotjänster.

FÖRSLAG 1

Kapitel: 220 Främjande av jämställdhet

S 37

Motivering: Ytterligare text införs på s 37 enligt följande:

”Tandvården har en viktig uppgift då det gäller våldsutsatta genom möjlighet till tidig upptäckt, behandling och dokumentation av skador som är kopplade till mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Men vi behöver även utvärdera om tandvården har tillräcklig kunskap samt om de samverkar i tillräcklig omfattning med övrig hälso- och sjukvård och socialtjänst när det gäller våldsutsatta. Om möjligheten för våldsutsatta att nyttja offentlig tandvård samt hur de kan ersättas för tandskador behöver riktlinjer utformas. Screening på våld införs inom tandvården, såväl som inom övrig hälso- och sjukvård.

Landskapets jämställdhetsbilaga återinförs i budgeten.”

FÖRSLAG 2

Kapitel: 400 Allmän förvaltning

S 63

Motivering: Ytterligare mål fogas till på s 63 enligt följande:

”Ökat fokus på patientsäkerhet för att förhindra vårdskador. System med patientsäkerhetsombud införs.

-I samband med att EU's vaccinationsvecka intensifieras informationen om vaccinationer och drop-in mottagning för vaccineringar ordnas i syfte att öka vaccinationstäckningen.

-Anvisningar och riktlinjer för hur en samordnad klient- och patientplan uppgörs tas fram, (socialvårdslagens §39) eftersom stödåtgärder som tillhandahålls av andra förvaltningsområden kan göras i en, för klienten/patienten gemensam sektors överskridande plan. Speciellt för personer med en belastande livssituation behöver den samordnade planen fokusera på att minska effekterna av samsjuklighet.”

FÖRSLAG 3

Kapitel: 840 Ålands hälso- och sjukvård

S 141

Motivering: Ett nytt stycke fogas till under rubriken Strategiska utmaningar enligt följande:

”Tillsammans och i samverkan med andra aktörer, så som t.ex. högskolan och gymnasiet initieras verksamhetsnära utvecklingsprojekt och förbättringsarbeten som driver utveckling av egna verksamheter samt närliggande verksamhetsområden. En kultur där kunskap och nya arbetssätt sprids mellan personal och personalgrupper utvecklas. Likaså behöver systemet med högskolepraktikanter utnyttjas bättre inom vård och omsorg, men även en digital portal för övriga utvecklingsarbeten kan införas. För att alla ska nyttja och utveckla sina kunskaper optimalt initieras ett kompetensutvecklingsprojekt.”

FÖRSLAG 4

Kapitel: 84000 Ålands hälso- och sjukvård, verksamhet

S 144

Motivering: Ett nytt stycke fogas till under rubriken Verksamhetsutveckling enligt följande:

”Inrättandet av en demenskoordinator som fungerar som en ”spindel i nätet” enligt regeringsprogrammet verkställs. Koordinatoren kan arbeta gränsöverskridande mellan ÅHS, KST och kommuner samt privata vårdaktörer så att dessa klienter fångas upp och information till KST/kommuner skulle fungera smidigt. Då kan ett ökat vårdbehov uppmärksammas tidigare och snabbare åtgärder kan vidtas.”

FÖRSLAG 5

Kapitel: 84000 Ålands hälso- och sjukvård, verksamhet

S 144

Motivering: Under rubriken Kompetensförsörjning fortsätter det sista stycket med följande mening;

”Tillgången till hälsovårdare bör säkras exempelvis genom frivillig arbetsrotation. Vidare är det av största vikt att vidareutbildningar inom områden som har relevans för yrket ger en möjlighet till löneutveckling. En utvärdering av LOVE läkemedelstentamen görs och översköterskefunktionen ses över samtidigt som vårdchef tillsätts. Tjänster som traineesjukskötare skulle

kunna erbjuda möjligheter att prova sina vingar och utveckla sin kompetens för de som är nyutbildade.”

FÖRSLAG 6

Moment: 84000 Ålands hälso- och sjukvård, verksamhet

S 145

Momentmotiveringen: *Under rubriken Subventionerade preventivmedel på s 145 ersätts meningen ”I dagsläget erbjuder ÅHS subventionerade preventivmedel i pillerform till kvinnor under 25 år” med följande text:*

”Kvinnohälsa är ofta ett lågprioriterat område. Utredningen ”Kvinnohälsa på Åland” gjordes år 2004, och behöver uppdateras och tankarna om en kvinnomottagning behöver återupptas och behovet av en klimakterierådgivning belysas. Preventivmedelsmottagningens uppdrag behöver breddas till att bli en mottagning för sexuell och reproduktiv hälsa, samt få en tydligare inriktning även mot killar och män. Skrivningarna i regeringsprogrammet ”Eftervården efter förlossningar uppmärksammas. ÅHS ger allmänheten utförligare information om eftervården och en kartläggning görs om hur samarbetet kring eftervården kunde stärkas mellan det offentliga, det privata och tredje sektorn”. Skrivningen förverkligas.”

FÖRSLAG 7

Moment: 84000 Ålands hälso- och sjukvård, verksamhet

S 145

Momentmotiveringen: *Texten under rubriken Läkarbemanning inom primärvården får ett sista stycke enligt följande;*

”Anställning av avancerade kliniska sjukskötare minskar behovet av läkare och är därför en kostnadsinbesparing. Om vård ges i rätt tid, på rätt plats och på rätt nivå används resurserna effektivt. Ökat antal e-hälsotjänster samt en sjukvårdsupplysning (dygnet runt) och lättillgänglig vård- och hälsoinformation är därför viktigt. Det är dessutom av stor vikt att såväl nationella vårdrekommendationer som God Medicinsk Praxis översätts till svenska.”

FÖRSLAG 8

Moment: 84000 Ålands hälso- och sjukvård, verksamhet

S 145

Momentmotiveringen: *Texten under rubriken Digitalisering får ett sista stycke enligt följande;*

”En kartläggning av den digitala kompetensen, men även ett fokus på att utveckla digitala tjänster inom vårdområdet såväl som välfärdstekniska lösningar och att ge möjlighet till digitala vårdkontakter. Försök med virtuella vårdavdelningar och hälsorum samt telemedicin inleds parallellt med e-hälsotjänster.”

FÖRSLAG 9**Kapitel: 851 Ålands folkhögskola****S 154****Motivering:** Den andra punkten under Målen för år 2023 får följande lydelse:

"- starta en studieförberedande utbildning inom blåljusverksamheten, vilken även innefattar ambulansverksamhet."

Mariehamn den 11 november 2022

Pernilla Söderlund

Till Ålands lagting

Vårdkedjor för personer med psykiatriska diagnoser

Diagnoser som depression, bipolär sjukdom, schizofreni, psykoser, adhd, personlighetssyndrom och missbruk ökar risken markant för suicid. Det finns i landskapsregeringens budgetförslag ambitioner att uppdatera programmet för suicidprevention. Flertalet klienter vittnar om att den psykiatriska vården vid ÅHS under långa tider har haft stora problem med bland annat rekrytering. Därtill ter det sig som om vårdkedjorna mellan kommuner, KST och ÅHS inte är helt tillfyllest.

Personer med psykiatriska diagnoser och missbruksproblematik får också bevisat betydligt sämre somatisk vård. Man får inte samma behandlingar som man får ifall man inte är diagnostiserad med en psykiatrisk diagnos. Under pandemin, som ett exempel, så var det fyra gånger vanligare att äldre med psykiatriska diagnoser dog i Covid-19 än övriga grupper. I Sverige är det fyra gånger vanligare att dö i suicid än vad det är i dödsolyckor i trafiken.

Psykiatriska diagnoser måste få minst samma uppmärksamhet som de somatiska.

FÖRSLAG

Kapitel: 400, Allmän förvaltning (s63)

Ändring av kapitelmotiveringen: *Följande punkt läggs till under rubriken Mål för 2023:*

"- uppdatering av programmet för suicidprevention"
ändras till "- och vårdkedjorna för personer med psykiatriska diagnoser utvärderas, varefter behövliga lagstiftningsåtgärder vidtas"

Mariehamn den 11 november 2022

Ingrid Zetterman

Till Ålands lagting

Biogasstöd under lupp

Hanteringen av processerna kring landskapsbidraget för den planerade biogassatsningen väcker frågeställningar och visar ännu en gång på svårigheten för privata företag att konkurrera på lika villkor som offentligt ägda bolag. Det bör ligga i samhällets och invånarnas intressen att skattemedel kanaliseras på rättvisa grunder och får det utfall som eftersträvas. När det gäller stödet till den planerade biogasanläggningen bör landskapsregeringen analysera de processer som låg till grund för beslutet om biogasanläggningsstöd (ca 850 000 €) hösten 2019. Om utfallet av en sådan analys påvisar brister, kan detta långsiktigt bidra till ett bättre företagarklimat. Det säkerställer också att tänkt biogasanläggning uppfyller de krav som bör ställas från bidragsgivarens, alltså landskapsregeringens sida, gällande hållbar affärsmodell och driftsinnehåll.

FÖRSLAG

Kapitel: 460 Cirkulär ekonomi

Sid. 76

Momentmotivering: *Ett nytt andra stycke fogas till motiveringen enligt följande:* "Landskapsregeringen avser under första kvartalet 2023 analysera processerna kring beslutet gällande bidrag för biogasanläggning och vid behov korrigera beslutet."

Mariehamn den 11 november 2022

John Holmberg

Till Ålands lagting

Åland Post ska inte konkurrera med privata åkerier

När det offentliga konkurrerar på en privat marknad rubbar det balansen och skapar ett näringsklimat som varken gagnar företagsamhet eller tillväxt. Landskapsregeringen bör därför via sin ägarstyrning avsluta Åland Posts verksamhet på den privata marknaden gällande de godstransporter som inte är relaterade till kärnverksamheten post.

FÖRSLAG

Kapitel: 610 Näringslivets främjande

Sid: 97.

Ändring av motivering: *Kapitelmotiveringen får ett nytt sista stycke enligt följande:* Landskapsregeringen kommer via ägarstyrningen till sitt bolag Åland Post säkerställa att försäljningen av godstransporter som idag äger rum på en konkurrensutsatt marknad och som inte är relaterade till kärnverksamheten post upphör.

Mariehamn den 11 november 2022

John Holmberg

Till Ålands lagting

Blå ekonomi med WHO och världsnaturfonden i ryggen

Fiskodlingen är skärgårdens i särklass största privata arbetsgivare och genererar skatteintäkter till landskapsregeringens och berörda kommuners skattkistor i mångmiljonbelopp. Dagens odlade fisk är grönlistad enligt WHO:s fiskeguide och under hösten blev Brändö lax ACS-certifierade (Aquaculture Stewardship Council, vilket är en internationell, ideell organisation grundad av Världsnaturfonden och Sustainable Trade Initiative). Det bevisar att dagens fiskodling inte enbart skapar tillväxt via arbetsplatser och skatteintäkter, den genererar framför allt hälsosam mat på ett hållbart sätt. När den s.k. Orkla krisen uppstod för några år sedan gjorde politiken på Åland sitt yttersta för att rädda verksamheten kvar på Åland. Det var en framgång och betydelsen enorm för den åländska näringen. Fiskodlingens storlek sett till positiva ringeffekter, sysselsättning och intäkter är på samma nivå som Orklas, men här verkar politiken agera mot i stället för att se utvecklingspotentialen. I budgetförslaget 2023 som innehåller 233 sidor nämns inte fiskodling med en enda mening. Det är symptomatiskt för hur landskapsregeringen ser på denna näringsverksamhet. I stället för att möjliggöra, förefaller dagens politik hitta möjligheter att försvåra. Via uteblivna beslut, eller via ologiska trafikbeslut.

I finans- och näringsutskottets budgetbetänkande från 2020 står följande;

”Utskottet ser positivt på den miljöutveckling som dagens fiskodlingsföretag kontinuerligt arbetar med. Utskottet konstaterar även branschens stora tillväxtpotential inte minst i den åländska skärgårdsregionen. Branschen skapar många arbetstillfällen och är en ekonomisk motor i skärgården. Utskottet har erfarenhet att större delen av den odlade fisk som förädlas på Åland är importerad. Det betyder att det finns utrymme för större lokal odlad produktion. I det hållbara samhället finns ett vattenbruk som förser oss med miljövänligt protein på ett sätt som inte skadar det marina ekosystemet samtidigt som det skapar socioekonomisk utveckling. Säkrade verksamhetsförutsättningar för fiskerinäring och fiskodling är enligt utskottet en kritisk faktor för skärgårdens framtid och därmed även för turism och besöksnäring. Utskottet omfattar målsättningen om en fiskerinäring som är konkurrenskraftig, ekonomiskt lönsam samt ekologisk och socialt hållbar. Det skulle för fiskodlingen innebära ett behov av både teknikutveckling och kompensationsåtgärder.”

I finans- och näringsutskottets budgetbetänkande från 2021 står följande;

”Utskottet ser fiskodlingen som en potential till tillväxt för Åland. Fiskodlingen bidrar till livsmedelsförsörjningen samt erbjuder arbetsplatser och exportintäkter. En volymökning vore till fördel för Ålands ansträngda ekonomi. Även inom fiskodlingen finns behov av att utveckla kommersiellt gångbara metoder för att möjliggöra utökad fiskodling med beaktande av vattenmiljöns villkor. Det behövs utveckling och pilotförsök gällande

kompensationsåtgärder och miljöförbättrande åtgärder med hjälp av positiva incitament för näringslivet. Utskottet ser fram emot landskapsregeringens analys av möjliga inriktningar för en framtida hållbar fiskodlingspolitik i samband med det aviserade förslaget till tilläggsbudget i mars.”

Landskapsregeringen har inte på något sätt hörsammat varken utskottets/lagtingets önskemål eller fiskodlingsbranschens tankar och förslag kring utveckling.

Fiskodlingen har nu i 20 års tid väntat på en lokaliseringsplan från landskapsregeringen för att kunna utveckla sina verksamheter och inleda pilotprojekt till förmån för såväl miljö som tillväxt. Svårt att se någon näringsgren bli så styvmoderligt behandlad av politiken. Det senaste försöket att försvåra vardagen och verksamhetsförutsättningarna är landskapsregeringens syn på exporterande fiskodlingsföretag från skärgårdskommunen Föglö. Hanteringen av fiskodlingen ställer frågan hur landskapsregeringen egentligen ser på skärgården som region för privat företagande. Att driva exporterande industri i skärgården är egentligen ologisk sett till logistik och fördyrande omständigheter, men bör främjas och inte motarbetas via ologiska eller uteblivna beslut.

FÖRSLAG

Kapitel: 610 Näringslivets främjande

Sid: 97

Ändring av motivering: *Kapitel* motiveringen får ett nytt sista stycke enligt följande: Landskapsregeringen kommer under första kvartalet 2023 leverera den vattenlag och lokaliseringsplan som fiskodlingen efterfrågat sedan millennieskiftet. Landskapsregeringen avser även i sitt fortsatta arbete beakta fiskodlingens betydelse som tillväxtmotor för skärgård och den totala offentliga ekonomin.

Mariehamn den 11 november 2022

John Holmberg

